JÄRVA TEATAJA

NR. 132. TEISIPÄEVAL, 16. NOVEMBRIL 1943. A. 3. AASTAKÄIK. ÜKSIKNUMBER 5 PENNI

Ilmub teisipäeval, neljapäeval ja laupäeval. Teilimishind: kodumaale Rmk. 0.60 ja välismaale Rmk. 1.— kuus. Aadressi muutmine 20 pn. Kehtivad kuulutuste hinnakirjad: O — nr. 1 ja R — nr. 1. Paide trükikoja trükk. ● Toimetus ja talitus: Paide, Turg 10, tel. 30. Toimetuse kõnetunnid tööpäevadel kl. 8—12. Talitus avatud: tööpäevadel kella 8—17.30, laupäeval kl. 8—13. Peatoimetaja: Johannes Kaup. Kirjastus Eesti Ajaleht

Nõukogud sooritavad meeleheitlikke rünnakuid kaotustest hoolimata

Fiume lahes okupeerisid saksa maaväeüksused koostöös sõjalaevastiku üksustega kolm seni bandiitide valduses olnud saart

Führeri peakorterist, 15. nov. Sõjajõudude ülemjuhatus teatab:

Krimmis löödi kirde pool Kertshi mitmel korral kerratud vaenlase rünnakud tugevais võitlusis puruks. Perekopist ida pool hävitasid rumeenia 38. jalgväerügemendi osad kapten Tabisa juhtimisel ühe vaenlase granaadiheitekompani.

Dnjepri alamjooksul tungisid saksa mägikütid ülilatuslikult Hersoni sillapäisesse, võtsid vange ja sõjasaaki ning löid vaenlase vasturünnakud tagasi.

Suures Dnjepri käärus asusid nõukogud tugevate jalgväe- ja tankiüksustega uuesti rünnakule. Peale kibedaid võitlusi aeti siin raskete kaotustega vaenlasele nurja läbimurdekatsed edela pool Dnjepropetrovskit ja kirde pool Krivoi Rogi. Krivoi Rogi linnast põhja pool pandi vasturünnakuga seisma üks üleolevate jõududega saavutatud vaenlase sissemurd meie rindesse. Neis võitlusis, millised täies tugevuses kestavad, hävitati kogusummas 120 nõukogude tanki.

Dnjepri rindel visati vaenlane mõlemal pool Tshergassit üle jõe tagasi.

Kiievi ja Shitomiri ruumis võeti tagasi mõned kaotatud asulad. Üks vaenlase võitlusgrupp löödi puruks. Meie Shitomiri juures võitlevad üksused tõmbusid positsioonidele linnast lääne ja loode pool.

Homelist edela pool õnnestus vaenlasel peale päevikestnud kaotusrikkaid võitlusi saavutada sissemurdu. Vaenlase ratsavägi ja tankid püüdsid võtta oma valdusesse Retshiza linna. Nad tulistati aga kahjutuks. Mõlemal pool Homelit nurjusid arvukad nõukogude rünnakud.

Smolenskist lääne pool alustasid nõukogud arvukate kütidiviiside ja tugevate tankijõudude panusel uusi läbimurrukatseid. Kibedais võitlusis löödi mitmes laines ründavad vaenlase jõud tagasi, kohalikud sissemurrud riivistati. Ainuüksi selles rindelõigus tehti kahjutuks 56 vaenlase tanki.

Smolenskist loode pool andis võitlustegevus mõnevõrra järele.

Ülejäänud idarindelt teatatakse veel ainult vaenlase kohalikest rünnakuist Neveli ruumis. 12. ja 17. õhujõudude õhutõrjedivila omab oma eeskujuliku panusega ja oma väsimatu sekkalöömisega maavõitlustele Ssoshi suudmes ning Dnjepri käärus tunduva osa siin saavutatud tõrjeedust.

Lõuna-Itaalia rindel oli eile ainult suurtüki- ja luureüksuste tegevust.

Fiume lahes maabusid koostöös sõjalaevastiku üksustega maaväe üksused bandiitide poolt okupeeritud Okrki, Cherso ja Lussino saarel. Energiline tegutsemisega murti vaenlase vastupanu ja saared okupeeriti. Hulk vange ja sõjasaaki langes meie kätte. Kerged merekaitsejõud püüdsid kinni mitu sõidukit, millistega vaenlase osad püüdsid põgeneda.

Õhujõud tulistasid Vahemere idaosa kohal 5 vaenlase lennukit alla. Üks saksa allveelaevadehävitaja uputas Egeuses ühe vaenlase allveelaeva ja võttis vange.

Balkanil hävitati bandiite

Idarindel tõrjuti kõikjal bolshevike rünnakud

Führeri peakorterist, 14. nov. Sõjajõudude ülemjuhatus teatab:

Krimmis üritasid nõukogud oma sillapealt kirde pool Kertshi ja meie positsioonide vastu Perekopi juures arvukalt tulutuid rünnakuid.

Dnjepri rindel tõrjuti kagu pool Hersonit, loode pool Krementshugi ja mõlemal pool Tsherkassi vaenlase rünnakud tagasi. Vähemad kohalikud sissemurrud suruti omapoolsete vastulöökidega kokku.

Võitlusruumis lääne pool Kiievit käib äge võitlus edasi. Edela pool linna teostasid meie jõud vastulöögi Shitomiri suunas pealetungiva vaenlase tiivale ja tekitasid talle raskeid kaotusi. Shitomiris ja põhja pool linna võideldakse ägedalt.

Kuna kagu pool Homelit ja loode pool Smolenskit uued tugevad vaenlase läbimurrukatsed tõrjuti või peeti kinni kohati veel pimeduseski jätkuvates võitlustes, paisati omapoolsete vasturünnakutega põhja pool Homelit mööduvalt sissemurdnud vaenlane oma lähtepositsioonidele tagasi.

Neveli ruumist teatatakse elavat, muudelt rindelõikudelt aga vähest kohalikku võitlustegevust.

1942. a. sügisest saadik idas rakendatud rünnakkahuriteüksus „667“ hauptmann Zettleri juhtimisel hävitas ruumis lääne pool Smolenskit 1000 tanki.

Lõuna-Itaalias kestavad võitlused, raskuspunktiga eriti mäestikuteel, mis viib Cassinosse. Lõuna pool Venafrod läks üks eile vallutatud kõrgustik jälle kaduma. Tugevad ameeriklaste rünnakud lääne pool Venafrod nurjusid.

Balkani loodeosas suleti mitmenädalastes võitlustes kommunistlikud bandiitejõugud kokku alale kirde pool Fiumet ja hävitati. Seejuures kaotasid nad 3600 surnut ja 4500 vangi. Peale selle saadi saagiks 45 kahurit, 522 kuulipildujat ja granaadiheitjat ning 4655 püssi.

Vallutati 30 varustuslaagrit.

Meie Lerosel maabunud väed seisavad saarel edukas võitluses tugeva vaenlase tõrjega.

Üks tugevate ameerika pommilennukiteüksuste rünnak Loode-Saksamaa piirkonna vastu nurjus tugeva jahilennukitetõrje tõttu. Pommitamised põhjustasid ainult üksikutes kohtades kahjusid. Selle rünnaku tõrjeks rakendatud õhutõrjejõud tulistasid alla 29 lennukit. Vallutatud läänealade kohal tulistati alla veel 5 vaenlase lennukit.

Möödunud ööl heitsid üksikud briti lennukid väheseid pomme riigi lääne- ja põhjaaladel.

Kaks revolutsiooni, kaks kõnet, kaks maailma

Bolshevism sündis omal ajal verises vennatapus, kusjuures märatsejaiks olid juutide poolt juhitavad kurjategijad ja põhjakibid. Viina ja vere lõhn oli neile kõik. Nende „liikumise“ i d e e l i s e aluse moodustas soov tappa, röövida jõukamate varandusi, muutuda siis hiiglaslikuks relvakolossiks ja rullida üle kogu maailma. See oli kommunistliku revolutsiooni kandjaid. Hoopis teissugune on olukord rahvussotsialismiga. Mitte võimuiha ega isikliku kasu saamise soov ei kihutanud Adolf Hitlerit nende sammude astumisele, mille tulemuseks ta praegune positsioon Suur-Saksamaal ja kogu Euroopas. Raudne veendumus, et saksa rahvas on hukkumas, sundis Führerit omal ajal asuma liikumise etteotsa, kus ta ümber koondusid kõik need idealistlikult hingestatud kultuurikandvad elemendid, kellele oli püha oma rahva tulevik ja kellega koos Führer saavutas võimu ilma igasuguse verevalamiseta ning täiesti legaalsel teel. Ning samasugune ülepäästamatult sügav lõhe, nagu see iseloomustab kahe revolutsiooni teket juba nende algjõududes ja koostislikes alustes, iseloomustab bolshevismi selle kestuse 26 ja rahvussotsialismi selle kestuse 20 aasta jooksul. Samal ajal, millal nõukogude kodanikust on saanud maailma viletsaim, mustuses ja haigustes degenereeruv inimkarrikatuur, kellelt võetud kõik inimlikud õigused, kaasaarvatud isegi unistused, on Suur-Saksamaast tõusnud esimene sotsiaalne riik maailmas, millise kodanik võib tunda end samavõrdselt vabana kui uhke-õnnelikuna.

Ent küsimuse selles suunas edasiarutamine ei ole käesoleva kirjutise ülesandeks. Teades kahe kõnealuse revolutsiooni olemuse määratut vahet, huvitasid meid palju enam ja eriti kõned, millistest ühe pidas isehakanud ja karragakaunistatud „marssal“ Stalin „oktoobrirevolutsiooni“ 26. aastapäeva ja teise Suur-Saksamaa vägevuse tõeline looja ning Führer ja kogu Euroopa vabadusvõitluse juht Adolf Hitler rahvussotsialistliku liikumise 20. aastapäeva puhul. Meid huvitasid need kõned eriti seepärast, et nende kaudu võimaldub kõige kujukamalt tõmmata võrdjooni kahele evolutsioonile ja kahe liikumise põhiolemusele, mis silmapilgul seda huvitavam ja vajalikum, et bolshevism on korduvalt deklareerinud maailma ees oma sügavaima olemuse ja sedamööda kaugemate sihtide muutust. Millest kõneles siis seekord i s a k e „marssal“ Stalin?

Kõige pealt sellest miljonite orjusest Nõukogude Liidus, millele „tänuks“ areneb praegune maailma veriseim sõda, veel rohkem aga sellest, et e e s t l a s e d, lätlased, leedulased, rumeenlased, karjalased tulevad uuesti „vabastada“, s. t. tuleb jätkata nende hävitamist, kuni nende põlised eluruumid on neist tühjendatud ja lõpetatud see, mis tänu saksa relvadele jäi 1941. a. pooleli.

Ja millest rääkis Führer? — Kõige pealt rõhutas ta mitte üleliigselt bolshevistliku kolossi Euroopa hävitamise kavatsust, seades sellele vastukaaluks Suur-Saksamaa paendumatu jõu ja kõigutamatu võidukindluse. Seni, kuni on olemas ja võitleb Saksamaa, püsib Euroopa tulevik. Ning Saksamaa võitleb, selles pole mingit kahtlust, — v õ i d u n i.

Nõnda siis — mitte ainult kaks revolutsiooni oma tekkelt ja põhiolemuselt ei ole kaks erinevat maailma, vaid samasugune on olukord kahe kõnega, mis peeti äsja. Samal ajal, millal üks, kuulutades aina „vabadust“ maailmale, tõotab jätkata Baltimaade rahvaste „vabastamist“ ja kuulutab seega samasugust surmaotsust kõigile neile rahvastele, kes Baltimaadele järgneksid, samal ajal on teine tunnustanud meid kui rahvast, andnud meile relvad ja tõotab kaitsta meie kui Euroopasse kuuluva rahva tulevikku.

Kas on peale neid kõnesid meist kellelgi veel kahtlust, millisesse, s. t. kummasse maailma kuulume meie? Eesti on näidanud, et ta tahab elada ja elada mitte ainult teiste armust, vaid — võideldes oma tuleviku eest ühke ja enesekindla rahvana. Võitluse tee ja võitlejate tiheduse vajadus on muutunud nende kõnede najal, millistest üks oli põrguliku viha lööskamine Euroopa ja ta rahvaste vastu, teine aga kaasakiskuv üleskutse kõigile Euroopa rahvaile võitluseks oma tuleviku ja maailma õilsamate väärtuste eest, meile veelgi selgemaks. Seisame kahe maailma piiril. Meist ühel pool asub sisseasiaatlik ida oma jõleda hävituskirega, teisel pool kultuurne lääs rahvaste võitlusega oma tuleviku eest. Meie valik siin pole raske. — sp.

Nõukogude propagandakampaania Soome vastu

Berliinist, 12. XI (DNB). Nõukogude agitatsioonirünnak Soome vastu muutub üha ägedamaks, teatab Helsingist „Neue Züricher Zeitung'i“ kirjasaatja. Iseäranis raadiosaadete toon ja sisu meenutab järjest enam päevi enne Talvesõja algust novembris 1939.

Üks tuntud soome kommunist on Leningradi ringhäälingus iseloomustanud Soome valitsust „sõjašakalite koguna“, kellele tuleb veriselt kätte maksta. Mannerheimi ja Tannerit rünnatavat isiklikult kõige ägedamal kombel. Lõpuks asetatavat soome rahva ette väljavaade, et tal tuleb Punaarmee ees veel põlvili roomata. Kõik sellised teotamised lõpevad alati Soome tingimusteta allistumise nõudega.

„Münchhauseni“ menu Helsingis

Ufa värviline film „Münchhausen“ tuli Helsingis kinos „Gloria-Palace“ suure eduga esilinastamisele. Soome ajakirjanduses leiab film valmustatud tunnustust.

Võeti vangi inglise kindral

Berliinist, 13. XI. Võitlustes Paelieta juures, mitte kaugel Aadria rannikust, võeti 8. novembril saksa vägede poolt vangi ühe kahuribrigaadi komandör, kindral Staverly koos oma käsundusohvitseriga.

Eduskunna valimised Soomes lükati edasi

Helsingist, 13. XI. Põhiseadusekomisjon küütis heaks valitsuse ettepaneku, et 1944. a. ettenähtud riigipäevavalimised toimuksid alles 1945. aastal.

Juute koondatakse Palestiinasse

Stokholmist, 11. 11. (DNB). Briti asumaademinister Oliver Stanley seletas alamkojas juudiküsimuse kohta, et kuni tulevase aasta märtsikuuni võivat veel 31000 juuti saada sisseõiduloa Palestiinasse. Inglise valitsus ei pidavat kohaseks, sulgeda juutidele ust Palestiinasse.

Jaapanlaste jätkuv rünnakedu

Tokiost, 15. nov. (DNB). Jaapani mereväelennukid ründasid Domei teatel ühest jaapani toetuspunktist Vaikse ookeani lõunaosas 13. novembril üllatuslikult vaenlase lennuvälja Funafuti saarel ja hävitasid startiraja ja vaenlase sõjalist seadmeid. Peale selle tekitati viies kohas tulikahju. Umbes 30. min. peale rünnakut võis näha üksteise järele mitut tulikahju lennuväljal. Ründavad jaapani lennukid on kõik vigastamatult oma toetuspunktidesse tagasi pöördunud.

Enam kui kümnest vaenlase pommitajast koosnev üksus katsetas 14. novembril kaks korda teostada rünnakut Gilberti saarele. Jaapani mereleennukid ründasid vaenlase üksust ja tulistasid ilma omapoolsete kaotusteta 1 pommitaja alla. Lõpuks silmasid Bougainvillei saare maaväed üht vaenlase kiirpaati ja uputasid ta kohe kahuritulega.

Vaenlase lennukid Bulgaaria kohal

Sofiast, 15. nov. (DNB). Pühapäeval lendasid vaenlase lennukid üle Bulgaaria. Sofia kohal visati alla pomme, milledega surmati ja haavati mõned elanikud, nende hulgas naisi ja lapsi. Hävitati ka mõned elamuhooned äärelinnas.

Eesti töötajaskond

protesteerib Stalini „vabastamise“ vastu

Oktoobrirevolutsiooni aastapäeva puhul pidas Stalin kõne, milles ta muuseas ütles sõna-sõnalt: „Ei ole enam kaugel aeg, kus meie vabastame Krimmi, Leedu, Läti, Eesti, Moldaavia ja Soome-Karjala vaharikide rahvad.“

Selle kõne kohta on Eesti töötajaskond oma kutsekogude kaudu vastu võtnud alljärgneva protesti:

Eesti töötajaskonna protest

Eesti töötajaskond avaldab kõige valjumat protesti 6. novembril s. a. Stalini kõnes toodud väljenduse vastu, milles ta, kinnitades oma soovi 1940.a. poolelijäänud hävitustöö jatkamiseks Eestis, nimetab seda verist kavatsust „vabastamiseks.“ Stalin on annud une kinnituse ja paljastanud jällekordselt oma õige näo.

Ei tarvitse arvata, nagu oleks eesti töötaja unustanud äsjase terrori meie maal. Veel kõlab kõrvus vägivaldselt Nõukogude Liitu küüditatud eestlaste nutt ja ahastus ning terroriohvrite tohutud haudade read meenutavad meile üleelatud kannatusi igal sammul.

Dikteerituna eluvaistust ja aastasadade kestel saadud kogemustest, annab iga eesti töötaja sellele ainult ühe vastuse:

„Rakendame oma jõu ja panuse senisest suuremal määral vastupanu tugevdamiseks meie põlisvaenlase vallutusplaanide vastu. Pingutame viimse hingetõmbeni oma töö juures, sest sellega aitame kaitsta oma vabadust, kodumaad ja rahva eksistentsi.“

Tallinnas, 13. novembril 1943.a.

Eesti Kutsekogud

Saksa dessant maabus Lerose saarel

Lõuna ja edela pool Kiievit Saksa väed vasturünnakul. Rinde keskl̄õigus löödi vaenlane veriselt tagasi

Führeri peakorterist, 13. novembril. Sõjajõudude ülemjuhatus teatab:

Krimmis nurjusid kirde pool Kretši enamlaste uued, tankidest toetatud pealetungid. Perekopi maakitsuses aeti suurtükitulega laiali kaks meie positsioone ründavat vaenlase pataljoni ja lahes lääne pool linna enamlaste dessandi paadikoondisi.

Kerged Saksa merejõud takistasid ka eile järelveo ja abivägede juuretoomist vaenlase dessandipesasse lõuna pool Kertši ning hävitasid seejuures neli vedelkütteainete ja laskemoonaga laaditud Nõukogude laeva. Mereväe rannapatareid pommitasid lastimiseadeldisi ja laevaesmärke Tamani poolsaarel. Nad saavutasid seejuures tabamusi materjaliladudele ja väiksemaile transportlaevadele, millest üks plahvatas.

Dnepri rindel arenes peamiselt põhja pool Krivoi Rogi, Krementšugi juures ja loode pool Tšerkassõit elavaid kohalikke võitlusi.

Pärast raskete vaenlase rünnakute verist tagasitõrjumist Kiievi võitlusruumis lõuna ja edela pool linna läksid meie üksused üle vasturünnakuile ja vallutasid ühe tähtsa maastikulõigu. Sissemurruruumi sügavuses jatkuvad rasked võitlused Žitomiri peale tungivate ülekaalukate vaenlase jõudude ja Saksa võitlusgruppide vahel. Ka loode pool Kiievit võideldakse ägedalt.

Keskl̄õigus kordasid enamlased loode pool Tšernigovit tugevaid lahingulennukeist toetatud tankirünnakuid ning sooritasid uusi pealetunge meie rindele põhjapool Homeli ja loode pool Smolenskit. Kõik läbimurrukatsed tõrjuti raskeis võitlusis erakordselt suurte kaotustega vastasele, kusjuures hävitati juba 11. ja 12. novembri sõjajõudude teadetes mainitud korpuse lõigus jällegi 55 Nõukogude tanki.

Neveli juures püüdis vaenlane eile jällegi asjatult laiendada oma sissemurruruumi. Meiepoolsete vasturünnakutega paisati mõned ülevaatetus maastikus ettetunginud vaenlase üksused jälle tagasi.

Lõuna-Itaalias jatkas vaenlane oma kaotusrikkaid rünnakuid Mignano ja Venafro vahelise mäeriivi vastu. Arenesid rasked võitlused, mille jooksul vastasel õnnestus vallutada mõningad kõrgendikud mõlemal pool Mignano nõgu. Kuid meie vägede vasturünnakuil vallutati need tormijooksuga uuesti tagasi ja paisati vaenlane oma lähtepositsioonidele.

Pidevail rünnakuil vaenlase kergete merejõudude vastu idapoolses Vahemeres saavutasid õhujõud tabamusi kokku viiele laevale, mis said raskesti vigastada. Pärast seda kui nende tulemustega ja lakkamatute õhurünnakutega Lerose saare toetuspunktidele olid loodud eeldused aktsiooni jaoks Lerose vastu, maabusid saarele 12. novembri varajastel hommikutundidel koostöös sõjalaevastiku ja õhujõudude võitlus- ning transportüksustega mitmed Saksa võitlusgrupid, nende hulgas ka langevarjurid. Võitlused Briti ja Badoglio vägedest saaregarnisoniga on veel käimas.

Saksa kaugluurelennukite andmeil said eilse sõjajõududeteates mainitud Saksaõhujõudude rünnakul vaenlase konvoile Põhja-Aafrika rannikul veel 11 prahilaeva pommi- või torpeedotabamusi. Seega uputati kokku 23 transportlaeva 150.000 brt. suususes või vigasiati niivõrd raskesti, et nad ei suutnud oma sõitu jätkata.

Mõnede vaenlase lennukite häirimisrünnakuil Läänе-Saksamaale tekkis möödunud ööl ainult tühiseid kahjusid.

Orjoli talupoegi saabus Rosittenisse

Riiast, 13. 11. (ON). Rosittenisse saabus Orjoli talupoegi. Siin paigutatakse nad ümbruskonna taludesse. Kohalik rahvas võttis neid sõbralikult vastu. Üks Orjoli talupoeg jutustas oma pikast reisist:

„Kaks korda olin tunnistajaks meie nõukogude „heategijate“ tagasipöördumisele. Nädalate kaupa lebas maanteede ääres hukatute laipu, millised olid varustatud siltidega: „Isamaa äraandjad.“

Üks õpetaja jutustas: „Kui meie „vabastajad“ vallutasid linna, surmasid nad kõik linnavalitsuse ametisikud linnpeast kuni öövahini. Seepärast on ka mõistetav, miks jätsime maha oma koduküladd.“

Saksa sõjavõimud on võtnud tarvitusele kõik võimalikud vahendid, et kergendada põgenikkude traagilist saatust.

Moskva käsilasi Alzheeriasse

Pariisist, 13. 11. (DNB). Niinimetatud Prantsuse kommunistliku partei keskkomitee, millise asukohaks on Moskva, otsustas Ofi teatel saata kuus saadikut Alžeeria nõuandvasse komiteesse.

Rumeenia kasvatab riisi

Viimastel aastatel suurendati Rumeenias tunduvalt riisikasvatust. Kui 1938. a. oli riisi all kõigest 376 hektaari, ulatus riisi kasvupind 1943. a. juba 3221 hektaarile. See tähendab 1938. a. võrreldes 800 protsenti tõusu.

Reeturi saatus

Stokholmist, 11. 11. (DNB). Nagu Reuter teatab, teatas minister B. Law kolmapäeval Inglise alamkojas, et Badoglio-valitsust on „palutud“ kindralstaabi juhti kindral Roattat oma kohalt ära kutsuda.

Roatta, üks Badoglio-kliki vastikumaid kujusid, ei saanud sellest siis mingit kasu, et ta alles mõni päev tagasi häbitult seletas, et ta „otse põlevat ihast sakslaste vastu võidelda“. Ka see katse, teha end angloameeriklastele meelepäraseks, ei suutnud takistada, et temast nüüd peale oma reetmistöö sooritamist itaalia rahva ja oma saksa liidukaaslase vastu tahetakse lahti saada.

Vaenlase taganemistee lõigati ära

Shangaist, 12. nov. (DNB) Birau, Tungtingi järvest läänes Kesk-Hiinas paiskasid jaapani võitlusjõud 6. Tshungkingi diviisi ära tema kaitsepositsioonidelt, lõigates üheaegselt tema taganemisvõimalused Põgenevatele vaenlaste väeosadele tekitati vastavalt Jaapani rindeteateile õhujõudude poolt raskeid kaotusi.

Samade operatsioonide piirkonnas võitlevad 79. , 98. ja 194. diviisid algasid taganemist, et pääseda hävimisest.

Jaapanlastel uusi võitlusi

Tokiost, 12. nov. (DNB) Seoses teise õhulahinguga Bouganvillei saare juures toimusid edasi rasked võitlused keiserliku Jaapani mereväeüksuste ja ühe teise vägeva vaenlase laevastikuüksusega, teatab Domei ühest Jaapani toetuspunktist ühest Vaikse ookeani lõunaosast.

Üliõpilaste sõjalised ülesanded

Berliinist, 10. 11. (DNB). Langemarcki langenud sangarite mälestuspäeval kõneles riigiüliõpilasjuht gauleiter dr. Scheel ülikoolide tähtsuseet sõja ajal ja Saksa üliõpilaskonna tööst lähematel kuudel.

Dr. Scheel tervitas tuhandeid rindeüliõpilasi, kes neil päevil taas alustasid stuudiumi, seejärele kui nad said rindel haavata. Edasi ütles ta: „Saksa rahvas teab, et õppetöö jätkamine riigi üli- ja kutsekoolides 5. sõjaastal järgneb eranditult seepärast, kuna ülikoolid on just sõjaliselt tähtsad. Kui nüüd on kindel, et sõja kestel võimaldatakse rahva kõrgemates huvides stuudiumi jätkamist, siis ei tohi ometi mingit ebaselgust valitseda küsimuses: mis tähendab sõja ajal üliõpilane olla?

Vastus kõlab üksnes nii: poliitiliselt olla juhtkonna usu edasikandjaiks ja kutseliselt saavutada teadusliku väljaõppe alal ülimaid tulemusi, mis meie võimuses seisab. Mõlemaid, poliitilisi ja erialalisi saavutusi ühendada ja ühiselt täide viia, see on Saksa üliõpilaskonna suureks traditsiooniks“.

Nõukogude soomusmasin

Enamlaste suured tankikaotused ja selle põhjused

„Berliner Börsenzeitungis“ kirjutab hauptmann dr. Schramm:

Rindeteadete järgi on ainuüksi feldmarssal von Mansteini lõigus idarinde lõunaosas 5. juulist kuni 16. oktoobrini hävitatud 10803 vaenlase tanki. See arv näib esialgsel vaatlemisel otse ebatõelisena, ometi vastab see tõsiasjadele. Võib ju olla, et mõni soomusmasin loeti ka kahekordselt ja et enamlased mõnd pärast remonti veel said kasutada, kuid see ei muuda palju Saksa tankitõrje suures edus ega ka tõsiasjas, et Nõukogude poolel on üheltpoolt tegemist tõelise hiigeltoodanguga, teisalt aga ka hiigelkaotustega. See pole võrreldav millegagi sõjaajaloos.

Nõukogude armee on alati eelistanud soomusrelva. Juba sõjas Soome vastu kasutas ta tuhandeid, osalt juba tollal väärtuslikke tanke. Sellest ilmneb ka Nõukogude eriline mentaliteet ja temale iseloomulik materialism. Inimesel pole mingit tähtsust, masin on kõik, nii sõjas kui rahu ajal. Seepärast allutati 180 miljoni Nõukogude Liidu elaniku tarvidused rahu ajal täielikult masinate produktsioonile. Suuri traktoritehaseid oli kerge ümber korraldada tankide ehitamiseks.

Seejuures oli võimukandjaile täiesti ükskõik, et säärase ühekülgse tootmisega tõmmati tsiviiltarviduseks töötavaist tehaseist ära hulk kvalifitseeritud tööjõude ja kõrgeväärtuslikke materjale: Nõukogude mass oli harjunud vaesusega ja kandis seda üldist vaesust ka edaspidi, kui talle selle eest tasuks lubati kauges tulevikus „sotsiaalset heaolu“.

Nõukogude Liidus on masin tehtud ebajumalaks, keda inimesed peavad teenima, kellele nad peavad ohverdama oma elu, vere ja isikliku õnne. Nii nagu rahu ajal traktori ja mootori ümber, nii kujunes sõja ajal tanki ümber tõeline kultus, ja nagu varem traktoristid, nii on nüüd „tankistid“ enamluse lemmiklapsed ja eestvõitlejad. Piduliku tseremooniaga antakse neile tank üle ja sama pidulik üleandmisprotokoll peab kinnitama tanki ja selle meeskonna ühtekuuluvust.

Nii on tank uue sõjalise kultuse keskpunktiks. Seepärast on ka karistus eriti raske, kui selgub, et tanki kaotus on tulnud hooletusest. Tankikomandöride alandamised aukraadis on päevakorras.

Hoolimata neist rafineeritud psühholoogilisist meetodeist pole enamlaste massilised tankikaotused sugugi vähenenud. Seda aga peab tasa tegema pidevalt tõusev masstoodang. Ka see on tüüpiliselt enamlik. Nagu teistel aladel, nii ei mängi siingi kulude, tasuvuse ja kokkuhoiu küsimus mingit osa. Kui põllumajanduse kollektiviseerimise otstarbel lasti ainuüksi Ukrainas kolm miljonit inimest nälga surra, siis on enamlusel sõjas täiesti ükskõik, kui palju massilised tankikaotused neelavad inimesi ja materjali.

Igal aastal toodetakse, hoolimata kuludest ja materjalist, kümneid tuhandeid sõjamasinaid — ainult selle tulemusega, et need ohverdatakse koos nende meeskondadega kommunistliku maailmavallutamise moolokile. Ka sellest küljest peab kord vaatlema Nõukogude suuri tankikaotusi.

Millest tulevad siis need suured kaotused? Sellel on kaks põhjust: esimene, ja peamine, on saksa hea tõrje, teine, Nõukogude meeskondade sageli puudulik väljaõpe ja väikesed tehnilised kogemused. Esimese punkti kohta peab mainima, et meie tõrjevahendid on niihästi arvuliselt kui ka mõjult palju suurenenud. Aga ka saksa sõdur, üksikvõitleja, on õppinud end ikka paremini kaitsma ja vaenlase tanki võitlusvõimetuks tegema. Ta teab, kuidas selle teraskoletisega toime tulla.

Eriti heaks on käesoleva aasta tankitõrjelahinguis osutunud rünnak-kahurvägi. Nii on näit. juhtunud, et üksainus rünnakkahurite kompanii hävitas ainsas võitluses 134 vaenlase soomusmasinat, kaotades seejuures ainult ühe oma rünnakkahuri. Eriti kardetud aga on saksa Tiiger. Alates Tiigri ilmumisest idarindele olevat paljud nõukogude tankijuhid teadliku hooletuse abil püüdnud läbi viia oma ümberpaigutamist jalaväkke.

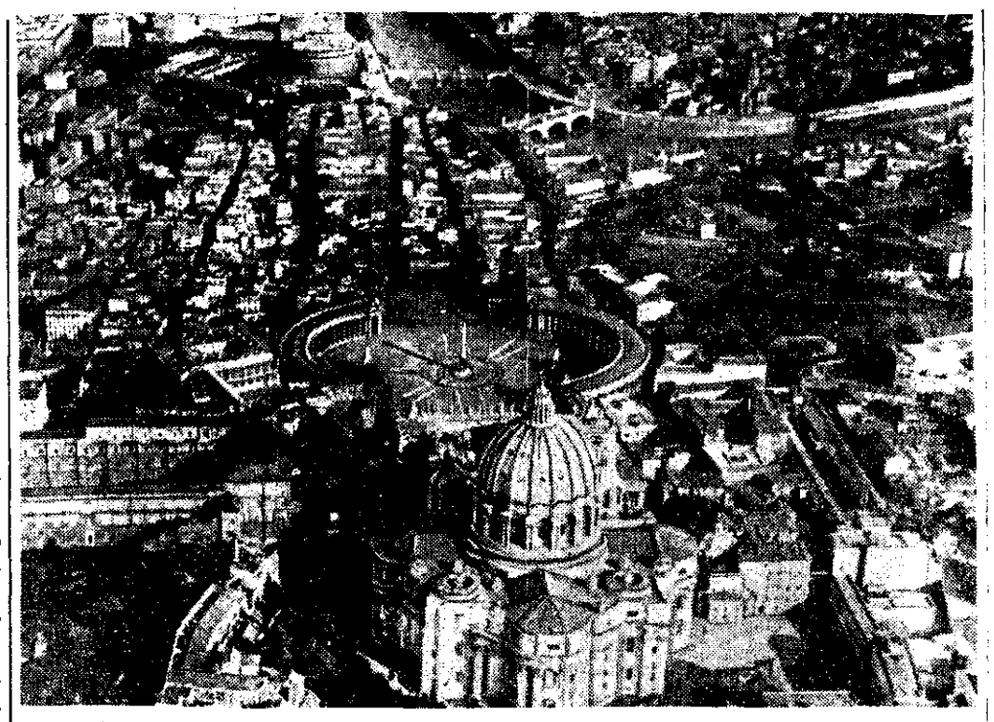

Vaade Vatikanile, mis neil päevil kannatas anglo- ameeriklaste kõlvatu terrorirünnaku all. (Weltbild.)

Õhutõrje patareide meeskonnad Põhja-Soomes saavad tõhusa väljaõppe ka lähivõitluses, et kaitsta oma positsioone nõukogude bandiitide rünnakute vastu. (PK.-sõjakirj. Zimmermann. Wb.)

Saksa ja Nõukogude soomusrelva rakendamisel on üldse suur vahe. Nõukogude poolel on see kõigepealt mass, meie poolel kunstipäraselt käsitatav relv. See ilmnes, nagu kõigis eelmiste aastate soomuslahinguis, 1943. aastal kõigepealt Belgorodi juures. Saksa tankisõdur ja -juht valitsevad oma masinat, nõukogude sõdur langeb sageli oma masina ohvriks. Üldiselt vaadatuna on meie tanki tähtsus ja mõju tõrjelahinguis veelgi kasvanud.

Nõukogude tankide ehitamine on oluliselt standardiseeritud. Peamiselt valmistatakse kolme tüüpi: esmajoones kiirestiliikuvut T34 ja kerget T70 ja siis KW1, kui rasket läbimurrutanki.

Jooksval lindil tulevad nad suurtest tehastest ja hävivad ka jooksval lindil. Seda teame mitte ainult lahinguväljadelt, vaid ka vaenlase enda usaldusväärseist andmeist.

Iga tankisõdur teab, et tank pole praegu kaugeltki veel nii täiuslik kui jõuvanker. On raskesti lahendatavaks probleemiks kooskõlastada soomus mootori tugevusega ja aktsiooniraadiusega, relvastus liikuvuse ja elastsusega. T34 oma praegusel kujul võib näit. liikuda teatav aeg, siis on ta mootorid kulunud ja neid peab vahetama. Ka tekib sageli ja reeglipäraselt muid rikkeid. Vaenlase andmete järgi peab isegi lühemail marssidel ja võitluseta arvestama 20-protsendilise väljalangemisega.

Eriti realistlikud, kui nii võib öelda, aga on Nõukogude enda hinnangud oma tankikaotustest suurlahinguis. Need tõusevad mitte vähem kui 60—70 protsendini. See tähendab, et arvestatakse seda, et ühe soomuskorpuse 210 tankist hävitatakse ühelainsal rünnakul umbes 120—140 tanki. 40 protsenti meeskondadest hävib koos nendega. See on kohutav protsent!

Nõukogude tankikaotusi kinnitab veel järgmine näide, mille kohta omame täpsed arvud. Käesoleva aasta juulikuu keskpaiku saadeti Izjumi ruumis võitlusse vaenlase soomuskorpus 210 tankiga, neist 10 protsenti inglise Churchill-tüübist, ülejäänud 90 protsendist kaks kolmandikku T34 ja üks kolmandik T70. Juba esimesel suurrünnakul kaotas korpus 60 protsenti oma tankidest, niisiis umbes 126 masinat. Siis täiendati korpust ja jällegi kaotas ta 60 protsenti oma koosseisust, s. o. 120 tanki. Seejärele täiendati korpust veel kord kuni 80 protsendini, s. o. umbes 168 tankini. Jõudnud septembri lõpul Zaporožje ruumi, oli korpusel neist järel aiuult veel 20 tanki, ja needki hävitati 29. septembril täielikult.

Selle korpuse kaotused olid siis alates vaenlase ofensiivi algusest, 17. juulist kuni 29. septembrini, s. o. umbes 10 nädala vältel, vähimalt 400 tanki. Feldmarssal von Mansteini rinde ees aga saadeti samas ajavahemikus rünnakule umbes 20 soomuskorpust, mis osaliselt said veelgi raskemini kannatada, kuna nad juba varemsattusid meie rünnakusse Belgorodi ees.

Kuid need tuhanded hävitatud tankid ei tähenda mitte ainult arvusid. Arvude taga, mis ilmuvad iga päev sõjajõudude ülemjuhatuse teateis, peitub võitluste kibedus ja raskus enamluse vastu, kes usub, et tema aeg on nüüd tulnud. Need arvud tõendavad väeüksuse üleinimlikke saavutusi, kes iga päev, iga tund peab astuma vastu mitmekordsele materjaliülekaalule.

Samal ajal aga ilmneb kõrgeväärtuslike sõjamasinate ja spetsialistide massiline raiskamine Nõukogude sõjapidamises, mis näib olevat nagu märatsemine iseenda vastu. Nõukogud ei loobu tankide tootmisest ja meie vastu paiskamisest. Kuid nende tohutu suured kaotused seejuures peavad pikapeale ometi viima otsustava kriisini. Seni aga paiskavad nad tanke lahinguväljadele iga hinna eest. See on ju enamluse eesmärgiks lõmastada terasmasinate abil kõik isikuväärtused.

Alzheeria „nõukogude vabariik“

Prantsusmaa Kerenski — bolshevismi teerajaja

5000 prantsuse kommunistile, kes marssisid Alžiiris kuberneri lossi ette, ei õnnestunud nõukogude vabariiki, mille asutamise nad olid otsustanud, tegelikult välja kuulutada, sest veel õnnestus politseil demonstrantidest jagu saada. Sündmus ise aga näitab küllalt selgesti, millises suunas liigub liitlaste poliitika.

Kogu maailma ees on nüüd selgesti tõestatud, et de Gaulle ei ole midagi muud kui Prantsusmaa Kerenski. Selles suhtes leidub juba arvukaid asitõendusi. See auahne prantsuse kindral näeb oma saabumisest saadik Alžeeriasse vaeva, et kopeerida Kolmanda vabariigi vanat rahvarinderežiimi. Üks ta esimesi korraldusi oli kommunistide vabastamine koonduslaagritest. Kõik teisedki suundusid sellele, et kommuniste võita gaullistide leeri, et sellega kindlustada endale üha tugevamat ülekaalu Giraud üle, üha tugevamat vastukaalu briti ja ameerika mõjudele ja üha tugevamat toetust Kremli poolt.

See sündmus omab nii siis suurpoliitilist tausta, mis on võrratult õpetlik. Kahtlemata on sümboolne, et demonstratsioon Alžiiris toimus just sel päeval, mil Moskva läbirääkimised lõppesid ja Nõukogudele anti üldiselt Euroopa suhtes blankoveksel. Mis Moskvas toimus suurtes raamides ja seetõttu vähem ülevaatlikult, seda võib Alžeerias jälgida täpselt. Vanad imperialistlikud meetodid on osutunud kaugelt nõrgemaiks maailmarevolutsioonilistest. Sest de Gaulle ei saabunud Põhja-Aafrikasse mitte seepärast, et Inglismaa ja USA soovisid lahkhelide kõrvaldamist, vaid kuna nad tahtsid vastuolu Giraudi ja tema poliitika suhtes muuta permanentseks.

Selle kahe raua tules hoidmisega lootsid Churchill ja Roosevelt jäädvustada niinimetatud Prantsuse rahvuskomitee võimetust, annekteerida selle kaitse all Prantsusmaa asumaad ja korrata nõnda päritud traditsioone. Seejuures ajasid nad aga ise de Gaulle Nõukogude kätesse, milliste järele ta tundis selletagi igatsust. Nii valmistasid anglo-ameeriklased Kremli saadikule pesa, kus ta võis uusi mune välja haududa.

Alles maabumise järele Itaalias taibati Nõukogude aspiratsioonide täit ulatust, mis ei taotlenud üksnes Euroopa revolutsioneerimist, vaid suundusid otsekohesele võimupoliitilisele vahelesegamisele Vahemere ruumis. Esindusliku Nõukogude diplomaadi Bogomolovi läkitamisele Vahemere komisjoni järgnes järgmise postiga nõue, sellele komisjonile antagu Itaalias täidesaatev võim. Kui Londonis ja Washingtonis selle vastu tõrguti, ei jäänud Bogomolov tööta, mitte sugugi, tal jätkus ainult enam aega pühendada end Põhja-Aafrka bolsheviseerimisele, et sel lihtsal kombel tõendada, et algatus on igatahes inglaste ja põhja-ameeriklaste käest ära libisenud.

Prantsuse emamaa kodanlus, kes segas oma kaarte koos Giraudiga, võib vaevalt mõõda vaadata tõsiasjast, et lääne demokraatiad ei ole suutelised takistamast nende poolt okupeeritud alade kiiret bolsheviseerumist. Kuivõrd vähem oleks see võimalik, kui Prantsusmaal tuleks tõesti iial üle elada Saksamaa kaotus ja jääda üksnes enda hooleks. Nende väljavaadete ja viimaste teostumise vahel seisab üksnes Saksamaa sõjaline jõud.

See on vankumatu — ent tuleks mõtelda, mida see tähendaks, kui ta seda ei oleks, ja teha sellest Prantsusmaa suhtes vastavad järeldused. E. S. Hansen

Sõrdsõrnaalb

ROMAAN

Johannes Kaup

107.

„Igatahes, ära sellest väga ärritu, kuid ... seni pole teda tõepoolest kuski nähtud, nagu ... peremeestki ja ... Kustast“, vastas ta hetke mõõdunult pikkamööda ja vaikselt. „Muidugi ei tähenda see veel seda, et ...“

„Ja-jah, muidugi, muidugi! See ei tähenda veel — mida? Issand Jumal, missugune päev! Nagu raudse rehaga kisub metsaline sellesse pinda siin ja inimeste südameisse oma teeraja, võtab korraga ja kõik, mis ...“ alustas Endel rutates ja segaselt, jättis aga samas lause lõpetamatult sinnapaika, pöördus ja kadus seljatagusesse laande, unustades Otigi seisma samasse, kus see parajasti seisnud, andes üle koloneli korraldusi Endelile. Sel hetkel ei osanud Ott muud kui raputas vaid pead, vaatas veel hetke suunas, kuhu kadus Endel, pöördus siis aga ka ise ning lahkus samuti.

Aga Endel ruttas. Hetke jooksul ei teadnud ta küll isegi, miks just oli ta lahkunud Oti juurest ja tormanud selliselt laande. Ta ruttas vaid edasi, komistades ja põigates kõrvale talle teele jääda ähvardavatest puudest, raagude pekstes aegajalt valusalt nägu. Ent siis, sama järsult, meenusid talle Oti sõnad. On tarvis abistada, jah — abistada on tarvis neid, kes jäänud vist ... sinna, metsalise teele. Mu Jumal, kas siis ka Mae? ... Joel ja Eerik ja nüüd ... ka Mae ... Ka tema? ...

Peaaegu sammu pealt seisatus Endel. Ta pea tuikas järsult ja kuidagi imelikult. Hetkeks sulges ta silmad, toetades käe vastu lähema kuuse krobelist koort. Need polnud õieti mingid mõtted, ei ka mingid tunded, mis täitsid teda korraga igas ta organismi osakeses. Ei, see oli vaid valu, üksainus suur ja jäägitu valu, ennetundmatu ja aimatamatu, mis voolas tast nüüd läbi nimetuna ja suurena, halvavana ja võimsana, kiskudes metsikult tantsisklevad sünkmustad ringid isegi ta suletud laugude ette.

Endel Puidu, muidu ikka rahulik ja kaaluv, seisis seal nüüd niiviisi, toetudes vastu suurt laanekuuske, minutit paar või enam. Siis sirgus ta aga järsult uuesti. Ta ilme oli muutunud. Senisest tugevamini haaras ta nüüd järsku oma käes oleva relva, võttis siis peakatte peast, pühkis korraks käega üle lauba, nagu tahtes tõrjuda sealt teda vallanud raskeid varjusid, vaatas põgusalt igasse külge, sirutas siis pea püsti, surus huuled tugevasti kokku ja lahkus.

Ning vaevalt oli möödunud taas veerand tundi või pisut enam, kui Endel oli taas rünnakul. Kogunud kümneosa või veidi enam mehi, kellest kaugelt enamik poetunud siia valgete kuppudena öisest taevast, lähenes ta nüüd hõreda ahelikuga talule, mille hooned moodustasid ainsa tulemere ning mille ümber askeldas enamlaste sõdureid ja hävituspataljonimehi, kuigi neist osa näis tõmbunud juba tagasi, julgemata rünnata otse talu tagant algavat ülevaatetut laant.

See polnud aga enam endine Endel Puidu, kes juhtis nüüd vähest arvu ründavaid mehi. Ta ei rääkinud ühtki sõna, ei andnud ainustki korraldust ega varjunud ka ise korrakski, kuigi kuulid vingusid ta ümber ning ta ise moodustas tulistajaile laitmatu ja pidevalt püsiva märklaua. Huuled surutud endiselt tugevasti kokku, järsult ta näole tekkinud sügavad jooned teravate lõigetena kahelpool suud ja silmade kohal, pilk fanaatilises kättemaksukires hõõguv — nõnda lähenes ta püsti, puusalt tulistades, üle madala kopliserva talule. Kordagi ei vaadanud ta seejuures kummassegi külge, kus asusid ta teised mehed, kuid ta teadis ju niigi — need olid Soomest tulnud, need olid mehed, kellest enamikul seljataga sõjakäik Hispaanias, Norras, Soomes ja kellele saksa ohvitser Soomest lahkumisel ütelnud: „Hävitage nüüd oma kodumaal enamlasi kümme korda nii suurel arvul, nagu olete teinud Hispaanias ja Norras kahju meile — õnn kaasa teile, poisid!“ — Seda teadis Endel ja seepärast ei kahelnud ta ka praegu hetkekski, et kõik nad järgnevad silmapilgul ta eeskujule, kindlalt ja kõhklematult.

Vahepeal juba peaaegu vaibunud laskmine elavnes uuesti ja pidevalt. Ka kuulipilduja seal kuski kaugemal kõneles nüüd jälle — ägedalt ja ähvardavalt. Ta ees, mõnelkümnel sammul, löhkes käsigranaate. Ta kuulis end kustki hüütavat, ei vaadanud aga sinna, võttis granaadi, pingutas kogu oma jõu ja heitis selle kaugele ette, viskudes ainult seniks mätaste vahele, kuni granaadi löhkemise tume prahvatus veeres tast üle ja vaibus metsades laialivalgudes. Siis tõusis ta uuesti, rühkides midagi mõtlemata edasi, edasi ...

Laskmise hoog talu ümber vaibus hetkeks, kui Endel ja ta mehed, kellest üks rünnakul langenud, teine saanud aga kuuli jalga ja pidanud jääma samuti maha, jõudsid lõpuks raagus viljapuuaiani. Seal jõudis siis lõpuks ka väike Mägimees, kelle osavõttu rünnakust Endel ei teadnudki, temani.

„Endel,“ astus see otse ta teele, „oled nagu noor kurat, kuid ... näed ju, nad taanduvad juba. Anna neile selleks pisut aega, ära torma, sest veel leidub siin ekslevaid kuule. Ja näed, teisalt, sealt, vasakult, ründavad ja suruvad uuesti peale ka majori mehed.“

Jah, kui Endel nüüd hetke kuulatas, siis selgus talle tõesti, et sealgi, osutatud suunas, on laskmine järsku paisunud samuti marulisemaks ja pealesuruvamaks. Ta vaatas seejuures küll Mägimehele otsa, kuid ta pilk oli ikka veel palavlikuliselt hõõguv ja kuidagi tühi. Ning Mägimehele tundus, et Endel vaatas tast õieti mööda.

„Endel,“ ütles ta uuesti, „hoia ennast, sest veel on võitlusi ees ja langenud mehe võit pole kõige õigem võit. Ka Margusson sai vist külge ja ...“

„Margusson on siis ka — haavatud?“ märkas nüüd Endel lõpuks küsida, pühkides jälle üle lauba, mis polnud aga enam kuiv, vaid oli määrdunud granaatide poolt ülespaisatud mullast ja liimendas higist. Ta tuikus seejuures ise nagu pisut ja sulges jälle hetkeks silmad.

„Nõnda mulle näis,“ vastas Mägimees.

„Raskesti? Elukardetavalt?

„Ei usu — vist mitte.“

Ja rohkem polnud neil üksteisele hetkel ütelda. Nad seisid seal nüüd kõrvu, juba üsna põleva elamu läheduses, vaatasid tummal pilgul õue igas küljes lõõmavaisse leekidesse ja vaikisid. Õu ise oli ründajaist vahepeal juba täiesti tühjenenud ning neil kahel siin polnud enam kedagi tulistada. Ainult kaugemalt, Soodevahe suunas kulgeva tee suunast, kostus veel kohati ägenevat, siis taas alanevat tulistamist.

Jah, ründajad olid löödud siiski veel kord tagasi. Tagasi! Ent ometi — millise hinnaga! Siin oli Siimusoo — üksainus leegitsevate varemete hunnik. Seal kuski oli langenud Joel Uusna ja saanud haavata Eerik Randrüüt. Kas ta elab veel? Kas saadi ta päästa? Ning nüüd siis ka Margusson, Arnold Margusson! Ja Kaarin Maran — mida õieti oligi rääkinud Margusson Kaarinist ... nagu oleks temagi võtnud lahingust osa ja langenud või ... Kas siis Mae, Siimusoo peremees, Vanase Kustas? ...

Ning peaaegu üheaegselt teisest küljest saabuvate major Rannamäe meestega, kelle hulgas Endel tundis esimeste seas Daniel Lagle, suundus ta nüüd hävitatud talu õuele.

„Ah-aa!“ tervitas teda lärmakas apteeker ning, astunud samas otse ta juurde, ulatas talle põuetaskust võetud pudeli. „Kui sa, Endel, Kõnnuturja noorperemees, oled siin ikka ise ja lausa elus, siis võta nüüd ja rüüpa. Ära pane paljuks vanainimese nõrkust, aga ... see, siin pudelis, on kõige parem rohi südamehaiguste vastu, sest ...“

Endel ei lasknud tal rääkida lõpuni. Peaaegu järsu hoolimatusega haaras ta pakutava pudeli apteekri käest, vabastas selle ainsa liigutusega korgist ning asetas siis januneva inimese kärsitult-hoolimatu rutuga suule, lastes voolata pudelist nõrguvat vedelikku oma sisemusse, nagu oleks see vaid süütu vesi.

„Oh-oo!“ imestas Lagle seda nähes uuesti. „Ja-jah, su süda, Endel, su süda on haige, täiesti haige!“ lisandas ta pead vangutades.

Sama sõnatult, nagu Endel oli võtnud Laglelt pudeli, ulatas ta selle talle nüüd jälle tagasi. Ta vaatas seejuures, ilma et ainuski lihas ta näos oleks liikunud, apteekrist mööda, otse põleva elamu suunas, millise katus oli langenud juba sisse ja ütles alles mõne hetke möödunult täiesti

Milleks korraldatakse Eestis tootmislahing?

Osakonnajuhataja Berg Kindralkomissari III Peaosakonnast

Pärast seda kui kindralkomissar Litzmann kutsus 5. septembril 1943 eesti talupoega ja eesti rahvast üles toitlustamishinguke ja seejuures ükskaasjaliselt kirjeldas eesti rahva kohustusi selles suunas, astume nüüd talve tulekuga 1943-44. aasta tootmislahingusse. Rahva toitlustamine koosneb kahest teineteisest lahutamata mõistest: tootmisest ja kokkuvõtust. Kokkuvõtu eelduseks on alati tootmine. Tootmislahing kujutab endast ahinõude summat, mida tuleb läbi viia, et saavutada üldist põllumajandusliku pinnatoodangu tõusu ja loomade otstarbekohase söötmise ja õige pidamisega vältida põllusaaduste valekäsutamist. See tootmislahing seab eesti põllumehe suhtes üles nõudmise, et kõik loomulikkude tootmistingimuste alusel olemasolevad käitismajanduslikud ümberkohandamise- ja parandamisvõimalused ülimalt ära kasutatakse, et sel teel saavutada toodangu tõusu. See tõttu on igasugune ühekülgsus iseendast keelatud. Pigem nini tuleb olemasolevate produtseerimistingimuste mitmekülgsust läbilikult ära kasutada ja rakendada eesti rahva tarviduste katmise teenistusse.

See, kes sõja ajal ei too oma põllust välja viimast ega anna avaliku majandamise käsutusse suurimaid toitsinste hulki, ei väära oma talu, kus ta maa vabastamisest pääle võib jälle vabalt ja segamatult elada ja tegutseda.

Ohvrid, mida eesti talupoeg ja eesti rahvas peavad tuoma toitlustamise kindlustamise alal, on väikesed, võrreldes vere- ja aineliste ohvritega, milliseid mujal selle sõja jooksul on juba kantud ja veel pidevalt kantakse.

Käesoleval talvel toimuvail külakoosolekutel selgitatakse eesti suametlikkude põllumajanduslike juhtide ja ringkondade konsulentide poolt, millised ükskaasjaliki nõudeid püstitab tootmislahing eesti rahva ja tema heaks põllumeeskonna hüveks.

Tootmislahingu 10 käsku eesti põllumehele

1. Kasuta oma maapinda intensiivselt. Eesti rahvas peab suurest tulevikus rajama oma enese jõule ja omaenda toodangule.

2. Tarvita oma majapidamiseset saadud väetist õiesti.

Igasugune väetamise aluseks on kõlbulidane, õiesti käsitletud loomulik väetis oma majapidamiseset.

3. Kasuta alati vastuvaidlematult head kõlvist.

Vastuvaidlematult hea on ainult tunnustatud kõvia lubatud sortidest. Tunnustatud kõvia tasub enamat ära sellega, et ta annab kohe suuremat saaki ja aitab tõlelikult ära kasutada väetist ja maapinnaalusid. Tarvitad Sa oma kõlvist, siis ainult seitsat, mis on tugev ja terve ning pärast kõlvise vastavat ettevalmistamist.

4. Majanda mitmekülgselt, sest mitmekülgsus loob kindluse põllumajanduslikus toodangus.

Pea eriti silmas rohkt, odra ja kaera suamtootmist. Ära kõlva oma kargetele rukkipõldudele, siis on saak ebakindel ja Sa taed kahju sadale ja oma rahvale.

Tõsta söödavilja toodangut olemasolevatel söödavilja-põldudel mõõdunõudmisega.

Eesti vajab õli- ja kiudtaimede tootmist.

Eestimaa vajab rohkem kartulid seaksvatuse ülevõtmiseks.

Suurenda juurviljade kasvatamist. Juurvili annab suuri ja väärtuslikke valgu kogusid inimeste ja loomade toitmiseks.

Ja mitte viimasena: kasvata lihlikõistist, ristikheina ja taimi seemnete saamiseks.

5. Teosta maapärandusi.

Ära unusta eriti mitmekesisel pisitõõde Sinu vana kultuuripärane parandamiseks ja maapärandus, mida Sa võid majapidamise jõududega teostada oma eriliste kuludeta.

6. Tarvita säästlikult seda, mida Sa oma põllul toodad.

7. Kasvata tootmisvõimelisi loomi ja mitte jõudusvõimetuid.

Hinda oma loomade jõudust. Väärtuslik on see loom, kes sama söödagu toodab omale kui teised.

8. Pea seepärast nõipalju karja, kui palju Sa toodad majapidamises söötta.

Tõhtis pole mitte loomade arv sinu tallus, vaid nende jõudlus.

9. Kasuta Sinu käsutuses olevaid söötasid paremini kui õige planeerimise ja otstarbekohase koostamise teel.

10. Pea rohkem lambaid.

Ka Sina laseb oma majapidamise põlluäärtel, taedel ja kõrrepõldudel loomasõõta Sinu ja Sinu rahva kahjuks haduma minna.

Kokkuvõte:

Tooda rohkem oma maapinnal, kasuta toodangut säästlikult ja õigesti oma loomade toitmiseks, siis taemid Sa sõdurit rindel ja oma rahvast.

Rida uusi rahvatantse, -viise ja -laule Hiiu saarelt

70-aastased vanakesed tantsimas ja laulmas — Meie rahvamuusika elab viimseid päevi

Hiljuti saabusid kaugjaliselt ringreisilt Suremaale ning Hiiu ja Muhu saartele tagasi prof. Vedro, mag. Päss ja instr. Secen, kellede ülesandeks oli organiseerida ta instrueerida kohu peal „Puhkuse ja Elurõõmu" osakondi. Ötsekohaste organiseerimisülesannete kõrval kasutati aega ja võimalusi vanade rahvatantsude ja rahvariide kohta tõlendavate andmete saamiseks. Seejuures astuti huvitavale, senituntumatule rahvaviisidele ja rahvatantsudele, millise asjaolu vihjab veel kord meie vana rahvakunsti rikkusele.

Nagu mag. Päss märgib, on andmete kogumisel tulnud võita igasuguseid raskusi. Pole kerge panna üle 70-aastasi inimesi tantsima, mängima või laulma. Kui aga kord on saadud niikaugele, et 74-a. vanaisinene toob kirstust välja oma armastusega hoitud rahvariided, paneb jalga valged sukad ja pähe auväärse tanu, siis taganevad igapäeva mured. Nüüd ei näi enam saatad olevat raskusele.

Esialgsest umbusust hoolimata saadeti suurerahva usaldus viimaks omati võita ja säilitada seega väärtuslikke pärimusi, mis tõenäoliselt olekaid võinud juba jäädavalt kadunud olla. Nii tutvuti vanade tantsijate osilusel terve rea rahvatantsudega, milledest õige mitmed osutusid siiani tundmatoiks. Osa tantse, mida juba tuntakse, oli võimalus kontrollida nõigukõrgsee ettekandes.

Hiiu valsiga oli võimalik tutvuda kolmes variatsioonis — Hiiu, Reigi ja Kärdla kihelkondades. Reigi kihelkonnas tõstetav „Reigi valuvalss" on üks meie reskemini õpitav ja kooriliselt rahvatantsu. Selle tantsis Saip, üle 70-a. naine Muila külast. See tants nõudis nii suurt väledust ja kergust, et isegi rahvatantsude instruktoril tuli palju vaeva näha, enne kui ta selle enamvõiduni selgeks suutis õppida.

Ka polkadi tarvitati moodust, et uus tants õpiti selgeks ja siiles siis märgiti üles. Seega püüti vältida hiilgemat õppimisel takistada võivaid eksitusi. Iidsed ühetuurilised senituntumatud tantsud olid „Kroonumees" ja „Jõrse kiut". Neist esimese jõlle saadi Pühalepa vallas Hiiumaal.

Ka rootsiaeg rahvatantse oli võimalik õppida ja üles märkida, sest Kuressaare hotellis kohati juhuslikult rühma meie saarte rootslast, kes vastutulelikult esitasid oma armastatuimad tantsud „Skoder" ja „Lossen".

Rahvamuusika osas tegi märkmeid prof. Vedro. Tema tähelepanekute järgi on meie rahvamuusika elamas oma viimaseid päevi. Rahvapillimehed on juba sanad ega suuda enam mängida. Ka punduvad pillid. Võib leida ainult üksikuid viiuleid, lõõtsa ja torupille. Suupill ja Hiiu kannel puuduvad tõlesti.

Torupill on Hiiumaal ainult Al. Maakeril kes on siin ka ainuke torupillimängija. Al. Maaker on Torupilli Jussi vennapoeg ja torupill ise on ka Jussi oma.

Viiulimängijaist tutvuti Hiiumaal Jõeranna külas 67-a. Johannes Kooliga, kes osutus päris kunstniku hingega heaks mängijaks. Teine hea viiulimängija oli 83 a. Jakob Sihver Kuriseo külast.

Undlepaladena saadi õiesummas 40—50 saarerahva tantsuviisi. Väraka materjali kavatseb prof. Vedro kasutada suuremas laulumuusikateoses.

Mag. Päss ülesandeks oli sõnalise osa ülesmärkimine. 30—40 rahvalaulu variandi kõrval kirjutati üles rahvapärasesid väljendusi ja poeemiselt Hiin murde sõnavara.

Kõik asja kogutud vanavaraline materjal saadetakse Tartu Rahvaluule Arhiivi.

Fashistlikud vabatahtlikud võitlevad koos sakslastega ühise vaenlase pastu. Ühendrjekahurid kaitsevad üht Aadria sadamat. (PK.-sõjakirj. Kitsche. Wb.)

Uus kord piimatööstuste kütusega varustamisel

Majandus- ja Rahandusdirektooriumi küttemajanduse valitsuse ringkirjaga maavanemaile on piimatööstuste varustamisel kütusega mõõdetud uus kord.

Ringkirjas märgitakse, et kuigi piimatööstused on kütte alal iseseisvalt jad, tuleb neile kütte ülestöötamiseks anda töötõude ja veovahendeid seal, kus piimatööstus ei ole teisel teel lahendanud. Piimatööstuste suurt tähtsust silmas pidades tuleb valla- ja linnavalitsustel eriline hoolt kanda selle eest, et piimatööstusel ei tuleks tõõsiesakut kütte puudumisel.

Valla- või linnavanem ja piimatööstuse juhataja määravad omavahelisel kokkuleppel kindlaks, palju tuleb kellelgi võinormi kohuslasel kütet piimatööstuse jaoks üles tõõtada või välja vedada. Samuti ka nende kohustuste täitmise tähtaja. Kohustuste jagamise aluseks tuleb võitu või normi suurus.

Vastavalt sellele kokkuleppele esitab piimatööstuse juhataja valla- või linnavanemale võinormi kohuslaste nimestikud, milles iga kohuslase kohta on märgitud ülestöötamiseks ettenähtav küttekohus, töötamiseaja väljaveo koht, samuti tähtaja kütuse valmistamiseks ning väljaveoks. Lahkarvamistel vallavanema ja piimatööstuse juhataja vahel otsustab küsimuse maakonna põllumajanduseamet. Valla- või linnavanem teeb saadud andmed töökohustustele teatavaks seitsme päeva jooksul ametis nimekirja kättesaamise ajast.

Samuti teatab piimatööstuse juhataja valla- ja linnavanemale nende töökohustuste nimed, kes antud tähtajaks ei ole täitnud töökohustuste kütused ülestöötamisel või väljaveol. Selle järele antakse töökohustustele tõõde sooritamiseks tähtaeg, mille möödalaskmisel neid võetakse vastutusele töö- ja veokoormatise määruse alusel. Vastutusele võtmisel esitab sellekohase nimestiku vastava piimatööstuse juhataja.

Kui piimatööstust ähvardab kütte-kohustuse mittetäitmisel seismajäämine, tuleb tööstuse juhatajal sellest viivitamata teatada valla- või linnavanemale.

Viljandis kogutud üle 3 tonni ravimtaimi

Viljandimaal jätkub ravimtaimede kokkutulek selleks ettenähtud kogumispunkti. Külma ja lume tõttu ravimtaimede kogumise võimalused on küll lõppenud, kuid paljudes kohtades, ei ole suve jooksul kogutud droogi suudetud veel apteekidesse ära tuua, mistõttu ravimtaimede vastuvõtu tähtpäeva on pikendatud.

Nagu seda tõendavad seni kokkutoodud ravimtaimede hulgad, on aktsioon Viljandimaal tõlde hästi õnnestunud, kohati isegi üle ootuste. Nii on Viljandi linnas ükainda kokku toodud üle kolme tonni ravimtaimeid.

Male suurmeister Paul Keres jõudis kodumaale

Male suurmeister Paul Keres jõudis tagasi Tartu üle kuu aja kestnud võistlusreisilt Hispaaniasse, kus ta võttis osa Madridi turniirist, kus esines kogusummas 15 maletajat. Turniirist pidi ise võtma ka maailmameister Aljohhin, kes aga haigena ja seetõttu ei saanud kaasa mängida.

Turniiri võitjaks tuli kindla eduga Paul Keres. Võimalik, et Eesti malesuurmeistril on tänavu ees veel üks võistlusreis väljaspoole kodumaad.

Virumaa isevarustajad püüdsid oktoobris 1473 kg. kala

Möödunud kuu jooksul püüti Virumaal isevarustamise korras 1473 kg kala. Püüti nii järvedes kui ka merel. Merapüüki harrastas peamiselt Kohtla-Järve kalastajatering. Eaikohal kalastajate ringidest oli möödunud kuul Rakvere ring. Rakveraseed püüdsid peamiselt Sõni ja Viitna järvedelt.

Tõõnine rünnak löödi tagasi

1941/42. a. jõulselt külmad talvepäevad idas olid jõudmas lõpule. Kevad lähenes ilgusammul. Kalender näitas keskmädalat, kevadkuu viimast päeva. Meie ühtsus oli punaväelasiat — ülejooksikuilt saanud andmeid, et homme, 1. mail — bolshevike suure pühi puhul — hakkavat vaenlane kogu rindel peale tungima. See ei kohutanud eesti vabatahtlikke, kellest valdav enamus oli metsavennad ja kes, nagu saksa väejuhatusel teada oli, ei põrkanud tagasi ei kellegi ega millegi eest.

Bolshevikud olid meie kompaniid korduvalt rünnanud, kuid ei saanud eestlaste selga küll kunagi näha. Meie kompaniil oli paar nädalat, väljaarvatud lauretegevus, olnud kaunis rahulik elu. Ainult öösiti kiisid meid bolshevike lennukid vahetevahel külastamas. Heitsid suurest kõrgusest meie küüle ja punkritele pomme, aga need langesid meist eemale — suurtesse metsadesse, mis asusid ümberringi. Pommide plahvatusest põrusid vaid meie punkri ahnud välja ja ukses lendasid lahti.

Kiiresti möödusid lehekuu kolm esimest päeva — laupäev — ligines lõpule, ja saabus õõvamiet öö. Kuni keskööni valitses tõlelik vaikus. Punkreis on mõned vabatahtlikud unenud. Meie kompaniiülem käib öö jooksul mitu korda punkrid läbi ning manitseb mehi valvusele.

Vaenlase poolt on näha mitmesuguseid valgusmärke ja laevaalune on tõja nende valgustusrakette. Taamal, kirde pool müriseb, kõmiseb ja ragiseb — seal sissepiiratud H-s paneb selle garnisoni kangelasliku kindrali Scheneri juhatusel vaenlase tohutule ülekaalule vapralt vastu.

Kolmanda rühma ülem on kogunud oma mehed, kellest suur osa esmakordselt tulee, enda ümber ning seletab neile kirjutamatuid, aga endaproovitud rindeseadusi:

„Poisid, kui tahate lahingust terve nahaga välja tulla, siis rünnake kommuniid nagu lõvid. Tallinna vabastamise operatsiooni ajal, millest võtsin osa, olsisin ikka varju või hoidsin mõne kaasvõitleja taha. Aga seejärel kui olin mõned enamlaste rünnakud läbi teinud ja neid ise tõnnanud, näib mulle see kõik vaid lapsemäng olevat!"

Kompaniiülem, kes see sõjakäigus juba kaks korda haavata saanud, neist esimene kord Saaremaa vabastamisel, ühineb rühmaülemaga:

„Jah, teil on õigus, härra leitnant. Ka mina kartsin varem, metsavennapäevil, vaenlaste kuule, aga seetõttu kui üks neist läbistas mu käsivarre ja teine peagu oleks mu akalpeerinud, hoiduvad need „nähtamatud kärbsed" minust eemale."

Rühmaülem jatkab: „Minu nõuanne, poisid, on järgmine: kes tahab vaenlast võita, peab teda hulljulgelt ründama. Seda olen ma juba palju kordi kogenud. Kui sa aga kardad, satud ähmi täis, ja siis ei tuliata sa enam läpselt. Aga ka ettevaatus on vajalik. Vaenlane, peamiselt bolshevikest bandiidid kardavad avalikku võitlust ja armastavad sind seljatagant rünnata."

Aegamööda möödusid tunnid Vabatahtlikud kuulavad võitluskogenenud rühmaülemat, kes kunagi öösi ise ei maga, aga ka oma mehi suikuda ei lase.

Kompaniiülem pole ka neist, kes öösel magavad. Sel lõvijulgusega, uudekal kaptenil on kombeks saltuda võitluses liiga etteotsa. Vaevalt ehib ühegi eesti üksuse ülema rinda Raudrist isikliku vahvuse eest õigemini kui meie kapteni oma, kuigi selle üle võib vaielda, kes eli just kõige õigem näiteks K. lahingus tormata enamlaste maruhule alt vaenlase kaevikusse, vallutada seal bolshevike makeim ning hukata sellest neid piki kaevikut ütitma, mis otsustas lahingu meie kasuks. Esimese rühma ülema ja oma asemiku saatel läit ta sel öül mitu korda kõik punkrid läbi. Viimases punkris pärib ta vaenlase järele. Bolshevikest aga pole kuulda midagi. Kõikjal valitseb vaikus nagu hauas.

Kompaniiülem hiilib rühmaülemaga läbi nõo oma punkri poole, et puhata. Äkki kostab oru vasemast küljest kõrvulukustav kõmin, nagu variseksid mäed kokku. Et paremini näha, tulistab rühmaülem valgustusraketi õhku. Selle valguses näeme, kuidas bolshevikud tungivad üle välja meie seisukohtade suunas. Neid on tohutu hulk. Kära on igatahes nii suur, et kogu väli paistab olevat neid täis. Kõik meie punkrid avavad tule. Aga ka vaenlane tulistab ägedasti, rünnates meie kompaniid.

Kompaniiülem ja rühmaülem hüllivad raskekuulipildujate punkrile juurde, et neile tarvilikke juhendeid anda. Hetkeks tõstab kapten pea, et pilku enda ümber heita, aga sel hetkel saab ta vaenlase kuulist haavata. Ta pöördub rühmaülema poole: „Leitnant, võtke juhtimine endale, olen haavatud!" Neude sõnadega variseb tugev mees rokku. Enne seda ta heidab veel ligi vale vaenlasele käsigranaadi, mis ka märgist mööda ei lenda.

Leitnant ja kapteni käskjalg katsuvad haavatud juhile esmaabi anda, seal juures saab käskjalg kõst haavata. Hoolimata haavast veab ta oma armastatud ülema varjule, kus sonab ta vaikerile üle, misjärele ruttab tagasi võitluse, kuhu jääb selle lõpuni.

Hommikuhämaruses tõmbuvad enamlased tagasi, jättes võitluspõldu hulga surnuid ja haavatuid. Eesti vabatahtlikud on vaenlase õõse rünnaku vahvalt tagasi lõõnud, kaotades isa vaid kuus meest haavatutena. —e—

Ülim kõsk sõjavõite ja lõõdrõõkel: relv korras! (Wb.)

Aedvilja tuli kokku mullusest rohkem

Aedviljasaaduste müüjate premeerimine andis kõigiti hiid tulemusi

Senised kokkuvõtted tänavusest aedviljade, metsamarjade ja seente kokkuostust näitavad, et see aktsioon on üldiselt hästi arenenud. Kuni 31. oktoobrini on kokkuostupunktide kaudu aedvilja ja aiasaadusi ostetud 22.000 tonni, kusjuures paremaid tulemusi näitas Aedvilja Keskühisus oma ostuvõrgu kaudu.

Marjade kokkuvõtu alal on norm sajaprotsendiliselt täidetud, kuna aedvilja osas on ülesseatud normist veel oja puudu. Läinud aastaga võrreldes on tänavu aiasaadusi, metsamarju ja seeni 3000 tonni rohkem kokku ostetud kui möödunud aastal samal ajal.

Kokkuostule aitas suuresti kaasa tänavu kehtestatud preemiasüsteem ja tootja suhtes soodsad hinnad.

Aedvilja Keskühisus on tänavu saanud aiasaadusi kokku osta 50 protsenti rohkem mullusest, kusjuures porgandite kogus ületas läinud aasta kolmekordse ja kaalikate kogus kahekordselt.

Linnad vajavad rohkem piima

Talupidajad peavad piimanormide täitmisega kaasa aitama linnalaste piimavajaduse kindlustamisele

Viimasel ajal on linnadesse toodava piima hulk tunduvalt vähenenud, mis on tingitud piimasaagi langemisest talumeis karjade lautapidamise tõttu. Seetõttu on ka normika toodava piima hulk tunduvalt vähenenud ega ole suuri osutunud võimalikuks linnasid piimaga korralikult varustada.

Seoses sellega saadeti neil päevil Põllumajanduse Keskvalitsuse kaudu vallavalitsustele ringkiri koos üleskutsega, milles juhitakse talupidajate tähelepanu piimanormide korrektsi täitmise vajalikkusele.

Raskeks muutunud olukorra tõttu linnade piimaga varustamise alal kannatavad eriti väikelapsed ning haigete piimakaarti omavad haiged. Olukord on kujunenud sellekõ, et praegu on võimalik ainult 0 — 6-aastastele lastele piima jagada, kuna aga kolmeaastased ja veidi vanemad lapsed ning haiged, kes annatti lingimata piima vajakaid, peavad sellest loobuma või saavad seda väga harva.

Põllumajanduse Keskvalitsuse poolt saadetud üleskutsega loodetakse, hoolimata piimasaagi vähenemisest talumeis, saavutada linnadesse toodava piimahulga suurenemist, mis on väga hädavajalik.

Samas ringkirjas juhitakse ka kohalike omavalitsusasutuste tähelepanu asjaolule, et lõõtamisel leiskinud kooritud piima ülejäägiga puhul võiksid omavalitsused selle müügiks ostulube välja anda ainult Põllumajanduse Keskvalitsuse nõusolekul.

Kutseline teater Kohtla-Järvele

Kohtla-Järve organisatsioonide poolt on tõstetud pilevakorrale kutseline teatri loomine. Selle mõtte ellurõõmiseks peeti neil päevil nõupidamine, kus küsimus otsustati jõutavalt, kuna kohapeal on kutseline teatri loomiseks olemas kõlbulik seltsi. Asja organiseerimiseks määrati „Puhkus ja Elurõõmu" kohalik juht Naarits, kelle ülesandeks on võrvata teatrijõude ja lahendada mitmesuguseid organisatsioonilisi küsimusi. Kohapeal väidetakse tõstus, et uue nõutavas kutselise teatri debüüti võib oodata juba eelolevatele jõulupühadeks.

Ta toimetab kohale laskemoona tankitõrjekahureile. (PK.-sõjakirjas. Hodea Wb.)

Eesti kutsealuse kannatusi Nõukogude-Liidus

Läbi sõjarinde jõudis hiljuti kodumaale tagasi 23-aastane Valdeko P., kes 1941. a. suvel mobiliseeriti kutsealusena punaväkke ning viidi koos teiste noortega Uraali mägedesse, kus tööpataljoni koosseisus sunniti ebainimlikes tingimusis tööle. Hiljem tuli kannatada ka eestlastest moodustatud väeosa koosseisus kuni tänavu suvel õnnestus sealt põgeneda ja määratuid vintsutusi jõudis septembri keskel läbi sõjarinde saksa liinidesse. Sakslaste poolt võeti P. lahkelt vastu ning pärast kosumist saadeti edasi kodumaale. Oma seiklustest jutustab Valdeko P. järgmist:

„Mind mobiliseeriti kutsealusena punaväkke Tartumaalt, Rannu vallast, kus isa on talupidajaks. Välja sõitsime Tartust 4. juulil ning esimene peatus oli pärast pikka teekonda, Kirovi linnas. Seal olime mõnda aega paigal, ning siis viidi edasi Uraali mägestikus UAZ-i linna, kus asuvad allumiiniumi kaevandused. Seal rakendati meid, kutsealuseid, tööpataljoni koosseisus raskele tööle. Ka üldse elamistingimused olid ebainimlikud. Elada tuli maa-alustes barakkides ning toit oli väga vilets. Seevastu aga tööd nõuti rohkesti. Tööjuhid ja ülemused olid kõik bolshevikud ja need kohtlesid meid äärmise metsikusega otsekui sunnitöölisi.

Varsti pärast kohale jõudmist algas meie hulgas otse massiline surevus. Igal hommikul leiti narilt mitmeid, kes olid öö jooksul heitnud hinge. Oli mulgi juhuseid, kus heitsin sõbraga õhtul ühise teki alla magama ning hommikul ärgates leidsin, et see oli surnud. Eriti möllasid difteriit, soetõbi, verine kõhutõbi ja teised haigused. Tuli minulgi kõik need läbi põdeda. Pärast verise kõhutõve põdemist jäin juba niivõrd nõrgaks, et ei suutnud enam süüagi, mispärast sanitarid söötsid mind teelusikaga. Tervis pidas siiski vastu ning pikapeale hakkasin tervenema.

Vahepeal olid teised eestlased värvatud eestlastest moodustatud diviisi ning viidud ära. Kohale jäin maha 4-5 eestlasega, kes ei saanud teistega koos ära sõita. Nüüd muutus kiusamine bolshevike poolt eriti julmaks. Seepärast otsustasime ära põgeneda, et jõuda teiste eestlaste juurde. Selle teostasin teise kaaslasega augustis 1942. a.

Põgenemine aga ebaõnnestus, sest kolhoosnikud pidasid meid kinni ja toimetasid ametivõimude kätte. Üldse olid kolhoosnikud äärmiselt vaenulikud eestlaste vastu ning põgenemisel pidi nende eest hoidma kõrvale samuti kui miilitsameeste eest.

Meid toimetati nüüd Kamõslovi vanglasse, kus olime vahi all üle kolme kuu. See oli väga raske aeg. Kogu aeg ähvardati meid anda sõjatribunaali kätte ning maha lasta. Lõpuks siiski, kui uurimine selgitas, et meie siht polnud mitte põgenemine, vaid jõuda eesti diviisi, siis lasti meid vabaks ning toimetati diviisi. Sinna jõudsime 15. nov. 1942. ja määrati tagavarapolku. Diviis ise oli saadetud juba rindele.

Tagavara polgus oli pisut parem, kuid surevus eestlaste hulgas oli ikka väga kõrge. Liikus kuuldus et sinna koondati kõik eestlased üle Nõukogude Liidu ning olevat toodud ka Eestist küüditatuid. Mina ise aga küüditatuid aga pole näinud ega nendega pole kokku puutunud.

Tagavara polgus tuli teha õppusiing siis jõululaupäeval 1942. a. läkitati osa tagavara polgust, umbes 1500 meest, täienduseks eesti diviisile, mis oli rindel saanud rängasti lüüa. Jaanuaris jõudsime Velikie Luki alla.

Siin oli säärane korraldus, et kes saab kergelt haavata, võib minna omal jalal sanitaar-punkti, kuna raskesti haavatud jäeti kõik saatuse hooleks. Põhjuseks oli, et puudus igasugune sanitaarala korraldus ja vastav personaal. 11. jaanuaril saingi haavata vasakust käsivarrest ning jõudsin omal jalal sanitaar-punkti, mis asus talumajas.

Seekord olid käimas ägedad lahingud selles rindelõigus ning punaväelasi langes massiliselt niihästi lahingus kui ka hiljem surid raskesti haavatuina, olles jäetud saatuse hooleks. Lahingusse minnes oli eestlaste taga punaväelaste rivi, kes olid joobnud ning varustatud käsigranaatidega, et kui eestlased ei tahtnud edasi minna, siis pildusid granaatidega tagant.

Kuna seekord oli palju eestlasi jooksnud üle sakslaste poole, siis alustasid kohe tapmistööd NKVD väeosad. Suur osa eestlastest lasti maha, kuna ülejäänud, kelle süü leiti olevat nähtavasti väiksem, määrati karistusroodudesse.

Olin haiglas üle 3 kuu ning tervenenuna kirjutati välja 1. mail 1943. a. mille järele saadeti Kalinini, kus sain viibida mõned päevad, Seal koguti kõik terveks saanud eestlased ning saadeti siis koos eesti diviisi, mis asus sel korral Torpetsi juures metsa all laagris.

Siiu selgus, et eesti diviis koosnes juba pea eranditult enamlasist, kusjuures komandörideks ainult mõned üksikud olid veel eestlased. Suur osa diviisi koosseisust moodustasid Kaug-Idast toodud rahvused ja Vladivastokis teeninud mehed. Need vaatasid kõik vaenuliselt eestlaste peale ning teenimine osutus siin määratult raskeks. Kõik raskemad tööd ja teenistuslised ülesanded veeretati eestlaste kaela ning kohtlemine bolshevikest ülemuste poolt oli eestlaste suhtes toores. Üldiselt armastasid bolshevikud eestlasi nimetada bandiitideks ning venelastel üldiselt puudus igasugune usaldus meie vastu.

Mis puutub nüüd toidusse, siis oli see siin äärmiselt halb. Leiba anti normi järgi 800 gr. päevas, kuid see oli nätske ja moodustas õige pisukese tüki. Arvatavasti „eksiti" ka kaaluga, mida muidugi keegi kontrollida ei saanud. Vahel harva sai ka supilusikatäie suhkrut. Suppi anti kolm korda päevas kuid selles puudus pea igasugune rasvaaine. Seepärast hangiti kõrvalt mis kätte saadi. Lausa maiusroaks kujunes nii konnasupp. Paljud hankisid ka oblikaid, nõgeseid, igasuguseid putketaolisi taimi ja muud rohelist värki ja keetsid sellest suppi. Siis aga pandi tähele, et need, kes säärast suppi sõid, sageli haigestusid, mispärast keelati lõpuks nende kasutamine supikeetmiseks.

Kogu aeg oli mul põgenemisplaan kavatsusel, milleks kogusin siis tagavaraks tuletikke ja näpistasin kõhu kõrvalt ka leiba, mida hoidsin hoolega. Kavatsusel oli liikuda läbi rinde mõnes kõrvalises kohas ja võimalikult soomaastikus. Põgenemise teostamise lükkasin aga päev-päevalt edasi. Tegin ettepaneku põgenemiseks ka mõnele teisele eestlasele, kuid need ei julgenud seda kaasa teha.

26. juuli varahommikul aeti meid kõiki rivisse, et asuda rännakule rindele. Nüüd oli saabunud otsustav silmapilk — jätsin oma relvastuse ülearuse osa varustusest maha ning liikusin puude vahelt metsa. Kuna rivistumisega tekkis suur segadus, siis minu lahkumist ei pannud keegi tähele.

Hoidusin nüüd eemale kõigist inimesist. Selleks andis kogemusi kokkupuutumine Uraalis sealsete kolhoosnikega, Hakkasin liikuma põhja poole, et kuidagi jõuda läbi sõjaliini.

Suur häda oli toiduga. Esialgselt hankisin vilja põldudelt teri ja kartulimugulaid. Metsadest sain marju ja püüdsin toiduks ka konne je siile. Kord sattusin peale kullile, kes parajast asus sööma kinnipüütud tetre. Sain lõpuks kulli käest tedre kätte ja keetsin selle omale toiduks. Nii tuli kogu aeg hankida toitu, hiilida edasi varjatult, et mitte mõne inimese silma puutuda ning elada lootuse ja lootusetuse vahel.

Septembri keskel jõudsin ühe suure soo äärde, Staraja-Russa rajoonis, mille saartel paistsid olevat punaväelaste eelsalgad. Oli selge, et nüüd peab kusagil teispool olema ka sakslaste eelpost. Hakkasin liikuma üle soo — selle pind oli äärmiselt mäda, korduvalt vajusin rinnuni rabamülgastesse, kuid ikka uuesti rabelesin välja ja liikusin edasi. See oli õigemini roomamine mööda vesist samblasood, endal ainult nõrk lootussäde pääsemise peale.

Kui kaua toimus see roomamine, seda enam ei mäleta, kui ühel päeval jõudsin traataiani, millest ronisin läbi. Siis aga olin juba sedavõrd kurnatud, et heitsin üliväsimusest ühe põõsa alla pikali ja heitsin magama. Olin muutnud täiesti ükskõikseks ning kadunud oli igasugune tahe. Tekkis juba mõte, et jäängi siiasamasse.

Siis aga kuulsin lähedal saksa keelt. Oligi saksa eelpost, kes aitas mul minna oma punkrisse. Siin seletasin neile, et olen eestlane mispeale anti kohe süüa, ja hakati igati abistama. Muidugi ei võinud ma läbinälginuna kõike seda kasutada mis mulle pakuti. Pidin tahtejõudu pingutama, sööma vaid osakese sellest mis mulle võimaldati. Kosusin nii mõned päevad ja siis saadeti edasi kuni jõudsin lõpuks kodupinnale tagasi pärast üle 2 aasta kestnud määratuid kannatusi."

Allveelaeva meeskond saabub edukalt retkelt vaenlase vastu. (PK.-sõjak. Trest. Wb.)

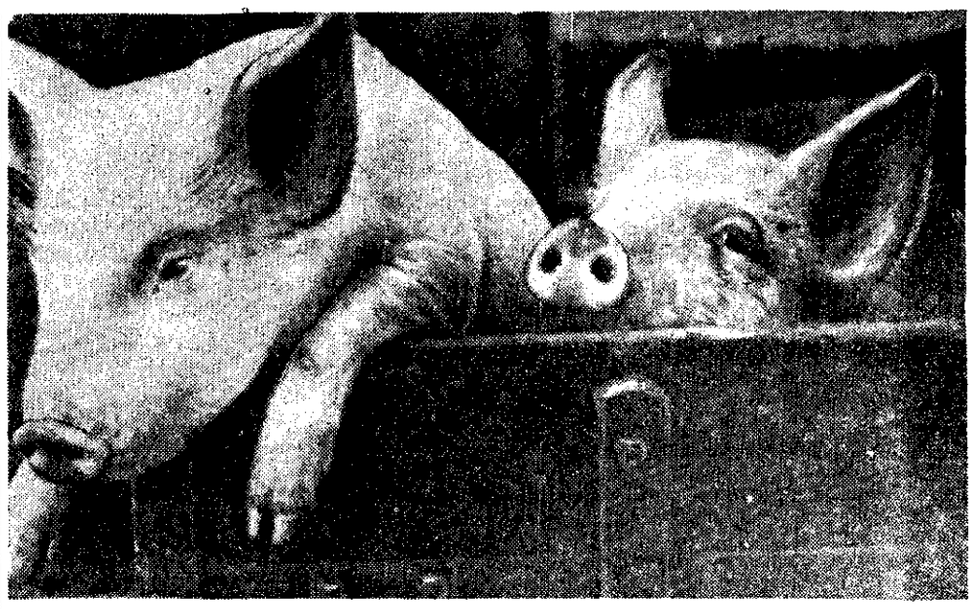

Idüll köögivagunis. (PK.-sõjabirj. Wacker. Wb.)

Osa piimatööstusi talveks ajutiseks sulgemisele

Hiljuti kehtestatud uue piimamajanduse määruse rakendamine tegelikku ellu on praegu Põllumajanduse Keskvalitsuse piimanduse Osakonna tähtsamaid ülesandeid. Kuna uue määruse kohaselt võib piimatööstusi ka ajutiselt sulgeda Põllumajanduse Keskvalitsuse loal, siis on praegu võetud selgitamisele, millised piimatööstused tuleks talviseks hooajaks piimatoodangu vähesuse tõttu seisma jätta.

Ajutist sulgemist taotlevail piimatööstusil tuleb esitada vallavalitsuse poolt tõestatud sellekohane sooviavaldus maakonna piimanduse inspektori kaudu piimanduse osakonnale. Sellele tuleb ligilisada lehmapidajate nimestik ja kava, kuidas põllupidajad saavad piimatööstuse seisu ajal oma võinormi täita. Piimatööstuse ajutine sulgemine ei vabasta kedagi võinormi täitmise kohustusest ja tarbekorral tuleb norm täita talvvõiga.

Raadio

TEISIPÄEV, 16. NOVEMBER 1943.

5.00 Saade saksa sõjaväele. 6.15 Päevauudised. 6.30 Hommikukontsert (ülek). 7.00 Päevauudised saksa keeles 7.15 Kirev varahommik (hpl.) 8.30 Põllumeestele: Kaitske põllusaaki hiirte ja rottide eest! (Agr. Alfred Luhakooder). 8.45 Päevauudised. 9.00 Päevauudised saksa keeles. 9.10 Landesdienst Ostland. 9.25 Saatepaus. 11.30 Muusikaline ajaviide (Ringhäälingu tantsukapell, juh. Vl. Sapošnin) 12.15 Päevauudised. 12.30 Päevauudised saksa keeles. 12.45 Lõunamuusika (Ringhäälingu tantsukapell Vl. Sapošnini juhatusel ja heliplaadid). Saate kannab üle ka Riia saatja. 14.00 Päevauudised saksa keeles. 14.20 Aajaviiteks. (Ülek. Viinist ja Breslaust). 15.30 Muusika pärastlõunaks (hpl). 16.45 Päevauudised. 17.00 Päevauudised ja saatekava ülevaade saksa keeles. 17.10 Kuidas see Teile meeldib (mgn). 18.00 „Ei saa mitte vaiki olla..." Kilde Miina Härma elust (Salme Pruuden). 18.15 Rudolf Tobiase helitöid (Olav Roots, klaver). 18.30 Aja kaja. 19.00 Joh. Seb. Bachi muusika. Berliini muusikaringi kontsert. (Ringhäälingu erikontsert „Estoonia" kontsertsaalist). 19.50 Saatekava veste. 20.00 Päevauudised saksa keeles. 20.15 Saksa sõduri tund: (Rinne ja kodumaa). 21.00 Päevauudised. Ainult Tartu: 21.15 Vähe tuntud, kuid siiski huvitav (mgn.) 22.00 Päevauudised saksa keeles. Järgnevalt saatelõpp.

KOLMAPÄEV, 17. NOVEMBER 1943.

5.00 Saade saksa sõjaväele. 6.15 Päevauudised 6.30 Hommikukontsert (ülek.) 7.00 Päevauudised saksa keeles. 7.15 Hommikumuusika (ülek. Saarbrückenist ja Breslaust). 8.30 Hommikuhardus: „Täites oma elu ülesande võidame surma. "8.45 Päevauudised. 9.00 Päevauudised saksa keeles. 9.10 Landesdienst Ostland. 9.25 Saatepaus. 11.30 Lõbus ja kirju (hpl). 12.15 Päevauudised. 12.30 Päevauudised saksa keeles. 12.45 Lõunamuusika (ülek. Hamburgist). 14.00 Päevauudised saksakeeles. 14.20 Kauneid hääli ja tuntud instrumentaliste (mgn). 16.00 Muusika pärastlõunaks (Ringhäälingu suur orkester P. Karpi juh. ja hpl). 16.45 Päevauudised. 17.00 Päevauudised ja saatekava ülevaade saksa keeles. 17.15 Rõõmus mäng (Ringhäälingu tantsukapell, juh. L. Tauts). Saate kannab üle ka Riia saatja. 18.00 Eesti ja saksa kultuur (5): Saksa raamat Eestis (Dr. Carl J. Brinkmann). 18.15 Väike vahemäng (hpl.) 18.30 Aja kaja ja saatekava ülevaade. 19.00 Loengutesari „Meresõda ja merejõud" (ülek. s. keeles). 19.15 Rindereportaaže (ülek., saksa keeles) 19.30 Muusika (ülek.) 19.45 Poliitiline loeng (ülek., saksa keeles). 20.00 Päevauudised saksa keeles. 20.15 Saksa sõduri tund. (Kirev tund Ringhäälingu tantsukapelliga Leo Tautsi juhatusel ja solistid). 21.00 Päevauudised. Ainult Tartu: 21.15 Mõtlikke minuteid (hpl.) 22.00 Päevauudised saksa keeles. Järgnevalt saatelõpp.

Austati tööveteraane

Neljapäeval korraldati ühes Tallinna suuremas käitises pidulik käitiskoosolek, mis oli pühendatud 35 tööveteraani austamiseks, kes 25 aastat on järgemööda töötanud selles käitises.

Avar saksa ja eesti lippudega ning lilledega kaunistatud tehasehall täitus koosoleku alguseks tööliste ning ametnikega, kes olid tulnud jälgima oma töökamraadide austamist ning kuulama ringhäälingu poolt seks puhuks korraldatud lõunavaheajakontserti, mis anti koha pealt edasi meie saatejaamade kaudu.

Töörõivaid paberist

Seejärgi, kui Norras teostati hiljuti katseid paberist töörõivaste valmistamisega, on nüüd nende tootmine terves reas Norra vabrikutes täies hoos. Paberist valmistatud rõivaid võidakse isegi pesta ja keeta, ilma et nende vastupidavus oluliselt väheneks.

Jegor von Sivers.

Läänemerele

(Veebruaris).

Ons see mu meri, raju raputet ?
Mu vihu meri, vahukrooni kandai ?
Kord kõuetaktis voog vee vapustet
Siin tõttas taevarannast taevaranda.

Too talvekõrveala tummalt vait,
Jääväli surnukaame tardu sulgend,
Türannia mis talub ahelaid,
Mu meri ons, mu metsik, elujulge ?

Su teotust miks talud längudes ?
Mil mõtled uhkelt kütkeid purustada ?
Või ootad, kuni kevadmängudes
Nad katkend, et siis endast suurustada ?

Oo, ära lõunasse siit surmamaalt!
Siin jõuetuses, arguses hukk ilma,
Maa, taevas, vesi, kaamed turmavalt,
Vaid vaevu vaadata said päiksesilma.

Lööb lõunas kirendama värvikaar
Ja lõunas vaid maa täisi jõude toodab,
Kus sügav naeratamas sinilaar
Ja vaba meri kaumeid kaldaid joodab.

Sääl sinimeri, raju raputet,
Mu ookean on, vahukrooni kandai,
Ja kõuetaktis voog vee vapustet
On tõtul taevarannast taevaranda.

Tõlkinud Hendrik Adamson.

Eesti brigaadi vabatahtlikele võib pakke saata

Eesti Leegioni Sõprade Seltsil avaneb võimalus eeloleva nädala lõpul Eesti brigaadi asukohta rindel saata teele üks vagun vabatahtlikele määratud pakkidega. Kõne alla tuleksid esmajoones pakid soojade esemetega. Vagun pakkidega väljub Tallinnast ja suundub üle Tapa, Tartu ning Valga.

Tallinnas võetakse pakke vastu ELSS-i büroos, Rataskaevu 14-4, kuna maakondades korraldavad pakkide vastuvõtmist ja edasitoimetamist ELSS-i osakonnad.

Vaguni väljumise päev ja kellaaeg tehakse teatavaks niipea kui see lõplikult selgunud. Seega avaneb brigaadi vabatahtlike omakseile võimalus pakke üle anda ka isiklikult raudteejaamades ELSS-i esindajaile, kes vaguniga kaasa sõidavad.

Ema ja poeg surid vingusurma

Oma korterist Tallinnas, Suurtüki 25 — 2 leiti surnult 32-aastane Sinaida Urmet ja tema 5-aastane poeg Georg. Juurdlusega tehti kindlaks, et mõlema surm oli järgnenud vingumürgitusele. Sinaida Urmet oli eelmisel õhtul kütnud kivisõega pliiti ja liiga vara sifbreid sulgedes koos pojaga magama heitnud.

Pärnulased ületasid raienormi

Oktoobris alanud metsaaktsioonil tulab Pärnu linna raiekohuslastel täita 15 000 tööühikut. Sellest kogusest tuli oktoobris täita 10 protsendi ehk 1500 tööühikut.

Kuigi ebasoodsate ilmastikuolude tõttu raietööd algasid viivitusega, õnnestus siiski tööde läbiviimine edukalt. Kuu jooksul täitsid raiekohuslased 2300 tööühikut, millega ületati oktoobrikuus ettenähtud tööde norm 60 protsendiga.

Tartu maakonnale 250 laulatussõrmust

Tehno-Importi poolt on Tartu maakonna valdadele ja väikelinnadele määratud 250 laulatussõrmust, mille müük toimub ostulubade alusel noortele abiellujatele.

Inglise sõjavangid mõrvasid fashistlikke miilitsaid

Roomast, 13. 11. (DNB). Viimastel päevadel juhtus tihti, et fashistliku miilitsa liikmeid nende ametikohuste täitmisel salamõrvati. Itaalia võimude poolt koos saksa sõjaväega alustatud juurdlus tõendas, et mõrvariteks olid enamail juhtudel inglise sõjavangid, kes olid Badoglio pooldajate poolt vabastatud vaherahu teatavaksaamisel. Kohe alustatud energilise jälitusaktsiooniga läks korda mitmeid inglise bandiite tabada ja kahjutuks teha.

AMETLIKUD TEATED

2. JUHEND

endiste hoiuste väljamaksmise kohta 1. 11. 43. avaldatud teadaande rakendamiseks

Kõik all loetletud pankadesse paigutatud hoiused (välja arvatud jooksvad arved), millede kohta Eestis olid enne 1. 9. 1941 välja antud hoiuraamatud või hoiutähed, maksetakse alates 10. novembrist 1943 välja. Väljamaksmisele kuuluvad:

1) majanduserivarade hulka kuuluvatesse pankadesse a) A/S Krediit Pank, Tallinn, ja osakondadesse b) A/S. Tartu Pank, Tallinn ja Tartu, c) A/S. G. Scheele & Ko., Tallinn, paigutatud hoiused.

2) Kõikidesse teistesse Eesti Panga ja selle osakondade poolt likviteeritavatesse krediitasutistesse paigutatud hoiused. Selle teadaande lisast nähtub, missuguse Eesti Panga asutise (peapank resp. osakond) poolt üksikud krediitasutised likvideeritakse.

Hoiuste omanikud võivad nõutada oma hoiuste väljamaksmist alates 10. novembrist 1943 oma endiselt pangalt või vastavalt Eesti panga asutiselt (peapank resp. osakond) esitades hoiuraamatu või hoiutähe. Kui avaldus esitatakse kolmanda isiku poolt, peab see omad õigused selleks toiminguks vastavate dokumentidega tõestama. Kui hoiuraamat või hoiutäht on kaduma läinud, tuleb avaldusele juurde vastav teade, kusjuures hoiuraamatu või hoiutähe kohta tulevad esitada võimalikult täpsed andmed. Kui hoiusumma ja õigused selle vastavõtmiseks suudetakse kindlaks teha, maksetakse ka sel juhul hoius välja.

Eriline kord on maksev:

1) 96 põllumajandusliku ühispanga suhtes.

Need pangad maksavad alates 1. detsembrist s.a. täies ulatuses välja kõik panka nii hoiu- kui ka jooksvale arvele paigutatud summad.

2) 8 linnades asuva ühispanga suhtes Ü/P. Eesti Rahvapank, Ü/P. Tallinna Majaomanikkude Pank, Ü/P. Nõmme Majaomanikkude Pank, Ü/P. Tartu Eesti Majanduspank, Ü/P. Pärnu Eesti Laenu-Hoiuühisus, Ü/P. Narva Majaomanikkude Pank, Valga Ühispank, Narva-Jõesuu Ühispank.

Pärast reprivatiseerimise läbiviimist ja bilansi puhastamist maksavad need pangad oletatavasti ka kõik neisse paigutatud endised hoiused täies ulatuses välja.

3) Tallinna ja Tartu linnapankade suhtes.

Küsimus, kas siin hoiuste väljamaksmine täies ulatuses võimalik on selgitamisel nende pankade poolt. Tulemuse üksikasju teatavad need pangad oma klientidele õigeaegselt.

(Endisesse Riigitööhoiukassasse paigutatud hoiuste ühes endise eesti Riigihoiukassa ja teiste krediitasutiste poolt Riigitööhoiukassasse ülekantud hoiustega väljamaksmise kohta on antud erijuhend 4. novembril 1943.)

Tallinn, 6. novembril 1943.a.

Kindralkomissari
ülesandel
Lutze

Lisa

2. juhendile endiste hoiuste väljamaksmise kohta 1. 11. 1943. avaldatud teadaande rakendamiseks

Eesti Panga Tallinna peapanga poolt likvideeritakse: Majaomanike Krediitpank Ü/P, Ühispank Tallinna Laenu-Hoiukassa, Tallinna Juudi Ühispank, Kaubanduse Ühispank, Tallinna Tööliste Ühispank, Eesti Õpetajate Ühispank, Tallinna Ühispank, Teine Tallinna Ühispank, Kinnisvaraomanikkude Ühispank, Tallinna Linna omavalitsuseteenijate hoiu- ja laenukassa „Hoiula", Tallinna Linnateenijate Hoiu- ja Laenukassa, Põhja-Eesti Hoiu- ja Laenukassa, Postiteenijate Hoiu- ja Laenukassa, Postivalitsuse teenijate Hoiu- ja Laenukassa, Maksuametnikkude Hoiu- ja Laenukassa, A/S. „Tekla" ametnikkude ja teenijate Hoiu- ja Laenukassa, Teedeametkonna Hoiu- ja Laenukassa, Riigi Trükikoja teenijate Hoiu- ja Laenukassa, Topo hüdrograafia Hoiu- ja Laenukassa, Põllumineisteeriumi ametnikkude ja teenijate Hoiu- ja Laenukassa, Tallinna Vaksali posti-, telefoni- ja telegraafiteenijate hoiu- ja Laenukassa, Tallinna Linnakoolide õpetajate Hoiu- ja Laenukassa, Majandusministeeriumi ametnikkude Hoiu- ja Laenukassa, Eesti Maapanga ametnikkude Hoiu- ja Laenukassa, Tallinna Politseiametnikkude Hoiu- ja Laenukassa, Hoiu-Laenu ja abiandmise kassa „Ühisabi", Veeteedeametnikkude Hoiu-Laenukassa, Haridus- ja sotsiaalala teenijate Hoiu-Laenukassa, A/S. Eesti Laenupank, A/S Keskkassa, A/S, Tallinna Aktsia Pank.

Eesti Panga Tartu osakonna poolt likvideeritakse: Tartu Saksa Ü/P., Tartu Tööliste Ü/P, Tartu Postiteenijate Hoiu-Laenukassa, Tartu Ringkonnakohtu juures asuv Laenu-Hoiukassa, Tartu Politseiametnikkude Laenu-Hoiukassa, A/S. Kauba Pank, Tartu Juudi Ühispank.

Eesti Panga Pärnu osakonna poolt likvideeritakse: Pärnu ametnikkude Ü/P., Pärnu Ühispank Pärnu Politseiteenijate Hoiu-Laenukassa Pärnu Politseiametnikonna Hoiu-Laenukassa.

Eesti Panga Narva osakonna poolt likvideeritakse: Narva Juudi Ühispank, Narva Vastastikkuse Krediidi Ü/P., Narva Politseiametnikkude Hoiu-Laenukassa, Narva Riigiteenijate Hoiu-Laenukassa.

Eesti Panga Viljandi osakonna poolt likvideeritakse: Viljandi Majaomanikkude Ü/P., Viljandi Postiteenijate Hoiu-Laenukassa, Viljandi Pärnu Rahukogu ametnikkude Hoiu-Laenukassa.

Eesti Panga Rakvere osakonna poolt likvideeritakse: Rakvere Majaomanikkude Ü/P., Rakvere Linna Hoiu-Laenukassa, Rakvere Riigi- ja Omavalitsusteenijate Laenu-Hoiukassa A/S. Viru Pank

Eesti Panga Haapsalu osakonna poolt likvideeritakse: Haapsalu õpetajate ühingu Hoiu-Laenukassa.

Eesti Panga Võru osakonna poolt likvideeritakse: Võru post-, telefoni- ja telegraafiteenijate Hoiu-Laenukassa. A/S. Võru Pank.

Südamlik tänu

kõigile, kes võtsid osa meie leinast ja saatsid

Olga Vaher'it

tema viimsel teekonnal

Abikaasa, poeg ja omaksed

KOOLIÕPILANE, tütarlaps, VÕIB KORTERIT SAADA. Teateid saab „Järva Teataja" talitusest.

Paide ümbruse jek. ÄMMAEMAND V. Indreko, Kalda 7. Laada pl. ääres.

Vahetan hea M-TALVPALITU, sooviu sõidukorras n-jalgratta. Kirj. Paide, Järva Teataja, nr. 138 all.

SOOVIN PORTFELLI, annan eestik. liukirjandust. Kirj. elt. 139 all.